

Coaks-eladás.

Van szerencsénk ezennel nyilvánosságra hozni, miszerint 1880. október 1-től

I. osztályu Coaks valamint, Dió-coaks-ot 100 klgonként 1 frt 80 krajny árban.

II. osztályu Coaks-ot 100 klgonként 1 frt 20 krajny árban légszergyárunktól Pest, Budán és Újpesten árusítunk.

A házhoz szállítás 250 kilonál és magasabb megrendéseknél 10 krral, és ha a beraktározás kívánatik, 14 krral 100 klgonként számíttatik. Budapest, 1880. október 1-én.

6075

Általános osztrák légszusz-társulat. A budapesti légszusz-gyárak helyi igazgatósága.

Minden szakkiállításon első érmekekkel s díjakkal kitüntetve.

GEITTNER és RAUSCH

Budapesten, vázi körút 21. szám, az „iparudvarban.“

Fecskendő- és szivattyu-gyár.

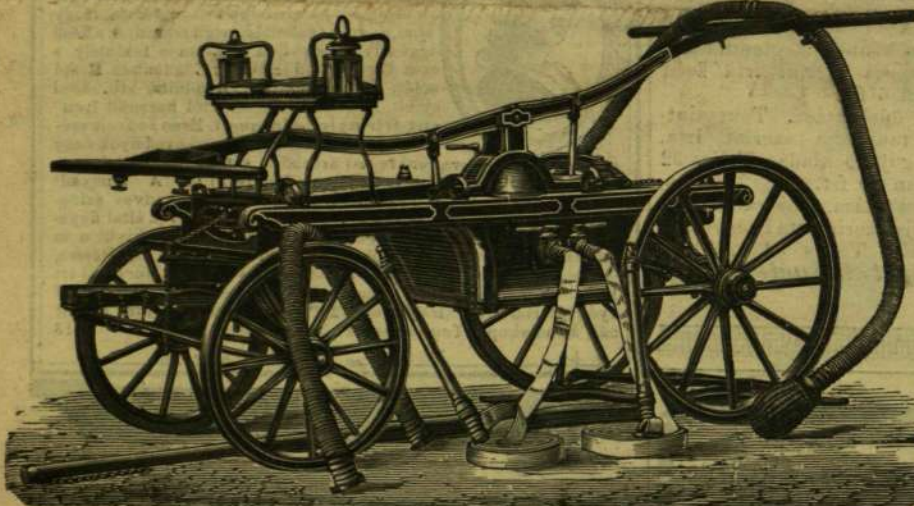
Szerelő- és javítóműhelyek,

tűzifecskendők

városok és községek részére,

gőzmozdony és kertifecskendők

nagy választékban, a legolcsóbb árakon.

MINDENMÉŰ KUTAK, SZIVATTYÚK

szállítását és felállítását eszközöljük.

3000-en felüli általunk szerelt kut áll munkodésben.

Árjegyzékkel és részletes költségvetésekkel magyar vagy német nyelven, hármentve készséggel szolgálunk.

Haris Zeillinger és Tsa,

vászon és fehéreneműek raktára

a „kék csillaghoz.“ Budapest vázi utca 9. sz.

Jelen értesítéssel nagyrabecsült vevőik és a t. cz. közönség szives tudomására hozzák, hogy dusan felszerelt vászonraktárukat, kész fehéreneműekkel, hölgyek, urak és gyermekek számára a legváltozatosab új mintákban gazdagították, kiváló gondot fordítva teljes mászkolengyek összeállítására és felszerelésére. Árjegyzéket, melyben minden cikk legutányosabb szabott ára ki van téve, kívánatra szivesen és bérmentve küldenek.

Honi és világesemények heti sommája a kül- és belpolitika elfogulatlan magyarozója sem pártoktól, sem kormányhatalomtól nem „befolyásolt“

teljesen független politikai lap

Politikai Újdonságok,

melyben az olvasó egybefoglalva, mindent megtalál, a mi itthon és az öt föld-részen figyelemre méltó történik,

a mely ekként, kivált oly vidéken, hol a hiányos postajárás a napi értesülést különben is megnehezíti, a napilapokat is lehetőleg postálja.

A „Politikai Újdonságok“ kiadóhivatala

(Budapest, egyetem utca 4. sz.)

előfizetéseket folyton elfogad következő feltételek mellett:

A „Politikai Újdonságok“ évnegyedre 1.50
A „Vasárnapi Újság“ „Politikai Újdonságok“ együtt évnegyedre 3.-

Franklin-Társulat nyomdaja. (Budapest, egyetem-utca 4.)

Majdnem elajándékozva!

A megbukott „nagy britania-csüt-gár“ tömeges gondnokságától átvett örök rakít beállított nagy füzeti köntösökkel s a helyes-gök teljes kitérőse miatt

75 százalékkal a becs-áron alul eladták.

tehát majdnem elajándékoztatik. Csak 6 frt 70 kr., mint alig felén a tiszta munkabér értékének, kap-ható az alábbi, kiválóan jeles britania-csütök, mely azelőtt 30 frtba került, és melynek fehéren maradásért

25 évig jót állunk.

- 6 db asztali és aszál pengével.
- 6 db valódi angol brit. erőt villa.
- 6 db tónár brit. ezüst evőkanál.
- 6 db legfin. brit. ezüst kávékanál.
- 1 nehéz brit. ez. levesmerítő.
- 1 tónár brit. ez. tejmerítő.
- 6 legfin. honry. fél-szalag-tálca.
- 6 kitűnő kényesűtató brit. ezüst.
- 3 szép tónár tojás-pohárka.
- 3 pompás, legfin. cukorkatálca.
- 1 kitűnő honry. vagy cukorkartó.
- 1 teasszűrő, legfin. fajta.
- 2 hatáson s alon asztali gyertya-tartó.
- 2 legfin. alabastrom gyertyatartó-karima.

50 darab. 6067

Valamennyi itten felsorolt 50 db dísz tárgy együtt vére

6 frt 70 kr.

Megrendeléseket utánvét vagy az öszszeg előzetes beküldése mellett, a mit a készlet van, teljesítenek

Blau és Kann,

a britania-csüt-gyárak fő lelté

Bécs, I., Elisabethstrasse 6.

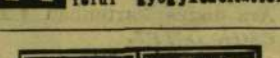
Szakmánként állnak rendelkezésre, nyilvános megtekintés végett iródnánkban a kőszónó és elismert le-véltek.

Megrendelésnél előg o szim:

Blau és Kann Bécsben.

NEHEZKORT

(Egyszerű) gyógyít levél utján Dr. Kilián s. h. apocia-lista, Országban (Hontad). Legnagyobb tapasztalattal most elküldök már 11,000-on felül gyógykezelteket.

Örök emlékül!

Életnagyságu arczkép

csak 3 frtért

festetik, egy fénykép és 1 frtnak azonnali beküldése után. A 2 frtnyi marad-vány a szállítás után fize-tendő. Legfinomabb kivi-tel! Hasonlatosság a meg-szólamlásig. Szállítási idő 5-8 nap.

BODASCHER W. műterme,

Bécs, II., Grosse Pfarrgasse 2. B.

Dr. Pattison

köszvény-gyapoltja

azonnal enyhíti és gyorsan gyógyítja a

köszvény és csúz

minden nemét, ugymint: arcz-, mell-, nyak- és fogfá-jásokat, fej-, kéz- és térd köz-vényét, taggyulladásokat, hát-és agyékfájásokat.

70 krajczáros emészt., és 40 krajczáros fől, csomagokban Budapestben Török József gyógyszerárban a „szent lélekhoz“, Király-utca 12.; Arad-on Bekor A., szeptember 1.; Temesváron Jahner C. gyógyszer. a „magyar királyhoz“.

A Franklin-Társulat

magyar irodalmi intézet kiadó-ságában Budapestben (IV. egye-tem-utca 4. sz.) megjelent és minden könyvtárban kapható:

Mesék és aphorizmak.

Két kötet.

Kötve 1 frt 60 kr.

A VÉRES PÉNZ.

Regény.

Ira

William Cobb.

Fordította

Csukássy József.

Ára füzete 1 forint.

Évek sora óta kitünő szer

a köszvény, csúz és idegbajok ellen

Valamint jelesnek bizonyul a

hezamodások, az izmok és idegek feszessége, véralá-futások, zúzóások, a bőr érzéketlensége, továbbá helyi gőresök (lábikragóres), idegfájalmak, s hosszabb ideig tartó bekötések által származott ágana-tok ellen; főként pedig nagyobb fáradságok és gy-oglások előtti és utáni erősdésre, stb., valamint aggkorban beállott erőtlendésnél.

Valódi minőségben a következő czégeknél: Budapestre

Török József gyógyszer, király-utca, Baier Arnót, gyógyszer-állói ut; Strobenz testv. Thalmyer A. és Seitz, Glass Jón.

Aradon Rozsnyay M. gyógyszer, Tones F. és E.; Brassón Je-kelius Ferd.; Debreczen dr. Róthschnek E., Gereley Fildp, Riekl

J. A.; Eszéken Dienes S. G., Gobetzky J., Győr Lipóczy J.

Naszaty J.; Karánsebes: Müller F.; Károlyváros: Findeis G.

Kassa: Wandraschek C.; Kemárom Kirchberg János; Léva

Bolemann E.; Lőcse Honthy Sámuel, Marosvásárhely: Bucher

M. Miskolcz: Mohr C.; Nagy-Kanisza Prager Béla; Nagy-

Mihály Csibur B.; Nagy-Szeben Kugler E., Morscher W. F.

Nagy-Szombat: Csencsányi Béla; Paks Florian J.; Pancsova

Bauer F.; Pécs: Sipőcz S.; Pozsonyban Pistorý Bódog, He-

rici, Schneider A.; Sárkány Schnell F.; Sopron: Reckert C.

Szász-Sebes Binder Lajos; Székesfehérvár Diebala J. G.

Kőrösi Viktor; Szent-György Hubner J. E.; Szent-János:

Magda C.; Szombathely: Simon J.; Temesvár: Jahner C. M.

Tarcsay István, Steiner F., Liszka József; Tonnally:

Uszeynyi; Vág-Ujhely: Walter J.; Vukovár Kirchbaum Bó-

dog; Zágrábban Fink M. L., Mithbach Zsigmond.

Főraktár Kwizda Ferencz János,

csász. kir. udvari szállító- és kerületi gyógyszerésznél, Kornacburgba.

Ára egy üvegnek 1 frt o. é.

Ezenkívül a koronaországok valamennyi vá-

ros és mezővárosában léteznek raktárak, melyek időnként a vidéki lapok utján közhírré tétetnek.

Vadászat kedvelőinek.

4-50. Kutyavezető szindrok 50 kr.

frt 1-2, kutyastorok frt 1, 2, 3, 5, 10

Uj városi agrárszó ostor 4, 8, 10 frt

kutyaidomító nyakraváló frt 1, 20, 1, 50

Vadászkürtök és jeladó szók 60 kr.

15, 30 frt. Damasz-csővel 55, 60, 70

frt. Cefás-fegyver frt 6, 50, 7, 50

15 frt. fegyvercsővel 4, 50, 8, 10 frt

Kemény fegyvercsővel 8-12 frt

Vadász-szekek bot gyantán használha-

tók frt 4, 20, 6, 10. Lőportárak be-

tontsági fedéllel 1/2-3 kilónak 2, 80

7 frt. Vadász-gamaszok, v. szallita-

kelme és bőrből frt 4, 50, 7, 50, gumá-

csövelny kámszával 10-21 frt.

tozics-jelvények 100-150, 2, 2, 50

érezből frt 5, 8, 9, 18, vadászka-

csok frt 1, 50, 2, 5, 50.

A bórnekem puhántartására Brand-

ner bőrpépe 1, 2, 3 frt.

Vadászoktól kék, fegy-

hálócs, császarmatár, róka, nyul, és

szarvas és egyéb vadak híven utána-

csalogató spók 60, 80 kr., 1 frt.

Aczél roknafogó frt 2, 60. Berendezett

puszok 3, 5, 7 üveggel frt 9, 50

13, 50, 14, 25 Vadász tapló sapha 1

Vadász-díszingyök természetek

szarvas, és, pász-

vadászok, vadászok, egy-

állatok egész

(6) nagyságban kampók

fegyverek, vadász-lásók és

egyéb vadászokhoz kö-

lőgöszteszére 4, 50, 7, 50

Uj Bogárdus íveg

szindrok-gép csallitá-

tanuláshoz 15 frt, 100 drb. pehelye-

tolott üveggomb 5 frt.

Jó, erős vadász,

ponctosan javo 2-

ymontör zseb-

óra 2-6 percedő-

vel, külön nélkül fé-

húzható, romlasca-

nines kitéve, mert

mutatója kinyitá-

nielkül igazítható 10 frt. Ajkallatán

megtekintés végett órásmak és lény

vagyok, ha meg nem felele, 8 nap

után a penz visszatértem.

Minden to em vett puska jobbrá

puska-művesem belövi és 10 méter

toltsenyeket mellélelel, mindmunka

akarmi ekual az meg nem felele,

missal kiseresem, vagy annak érte-

ket kívánatra megteritem; de meg

ban 3, 50, 6, 8, 12 frt, nagyobb

eddig t. vevőim a tolem vett fegyve

nyulzakkal frt 7, 50, 10, 14, 50, kö-

meg voltak elegetre, mert a kiseres

toit vállra függeszhető zakkok 3, 75,

nem igen vettek igénybe.

Próbamegrendeléseknél képes árjegyzéket mellékel

ERTÉSZ TÓDOR, Budapest, Dorottya-utca 1.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és / egész évre 12 frt

POLITIKAI ÚJDONSÁGOK együtt: / félévre 6 *

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: / egész évre 8 frt

félév-re 4 *

Csupán a POLITIKAI ÚJDONSÁGOK: / egész évre 6 frt

félév-re 3 *

Külföldi előfizetésekre a postaiing

meghatározott vitéldji is csatolandó.

42-ik szám 1880. BUDAPEST, OKTÓBER 17. XXVII. évfolyam.

BEM TÁBARNOK.

(1831-ki ARCKÉP.)

BEM APÓRÓL.

Hogy lett ő apó?

Megírja azt egyik legkedvesebb fia, «szárazdajkája, pennás embere, intendánsa,» — mint magát nevezi, gróf Teleki Sándor.

Kiverték komisz Urbánt Tihuczából, egy szük völgybe dugott, megközelíthetetlen sziklatlanból, melyet csak leghajón lehetett bevenni. Ők bevették gyalog és lóháton.

Csata után föllállították a sereget a főtűn. A tábornok a csapat elébe lovagolt. Mikes Kelemen alezredest jelentett. A tábornok halkán odaszólt valamit Mikesnek, mire ez intett kardjával s harsány hangon vezénylő:

— Vigyázz! a tábornok ur beszédét akar tartani.

Salbeck oda sug Telekihez: «Ez bizony elmaradhatott volna ebben a nagy hidegben.» Január 3-ka volt és 26 fok hideg.

— Nem lesz az hosszú, — viszonzá Teleki. Azonban a tábornok Mikeshez fordult:

— Kérem ezredes ur! (az alezredestől ezredes lett) vezényeljen: «vállhoz!» s fordítsa le, a mit mondani fogok.

Mikes is összeráncolta homlokát s feszülten figyelt, hogy majd szószerint mondja utána.

A tábornok a sereg felé fordult: — Gyermekeim! Üdvözlöm önöket. Fél Erdély a miénk!

Ezt ugyan könnyű volt lefordítani. A «gyermekeim» megszólítás viszonzásául csinált aztán a székely góbé a szürke generálisból «Bem apó».

A «Vasárnapi Ujság» számos ízben megemlékezett már a magyar szabadságharc hadvezérei közt talán legnépszerűbb, legkevésbé gyanúsított, legjobban szeretett ez alakról. Csodálatos szellemi és jellemi tulajdonságainak kellett lenni, hogy idegen letére, a ki alig néhány szót tanult meg s azt is rosszul mondta és rosszul alkalmazta magyarul, annyira megszerethették.

Valóban az is volt, a legrendkívülibb egyéniségek egyike, a kiket a világtörténet fölmutat, s Petőfinek igaza volt, midőn azt mondta, hogy az ujkor hadvezérei között ő hasonlít Hannibálhoz legjobban.

Valóban hasonlít. Merészségére, villámszerű ötleteire a legváltóságosabb pillanatokban, s arra, hogy egész a szabadságharc legislegutolsó pillanatáig sem jutott oly helyzetbe, hogy megtanulta volna, mi a csüggedés, mi a félelem.

Ő volt talán az egyetlen ember, a ki még a világi fegyvertétel után is remélt s komolyan meg volt győződve, hogy a küzdelem még sikeresen folytatható. Nagyszerű bizonyítvány az, melyet számára e tekintetben az ő honfi- és fegyvertársa, Dembinszky tábornok «emlékiratai»-ban kiállított.

A temesvári csata elveszett. Maga Bem, ki a csatát vezényelte, lebukott lováról s eltörte vállpercét. Ha sebének bekötésével csak egy félórát kéne, az osztrákok kezébe esik. Azon sebesülten kocsira ült s Lugoson minden erejét megfeszíté, hogy a szétrobbantott sereget összerelje, azzal Erdélybe vonuljon s ott újra kezdje az ellenállást. Dembinszky és Mészáros kijelenték neki, hogy ők nem bízna a további küzdelem sikerében, elválnak a seregtől s mennek Törökországba. Nem akarta őket eresztetni, de nem tudván őket maradásra bírni, azt mondta, hogy hát menjenek isten hírével, de ő nem ad nekik kíséretet, mert neki minden épkezláb emberre szüksége van. Végre nagy kérésre megengedte, hogy Dembinszky két sebesült őzsidást

vihessen magával kíséretül. A kinek még épen maradtak tagjai, ott tartotta a seregnél. «Fáradtságot nem ismerő tevékenysége a haderő újjáalakítására valóban a legőszintébb elismerésre volt érdemes, — írja Dembinszky. — Ez ember nagy, rendületlen lelket tanusított még akkor is, mikor mindenünk elveszté reményét.

«Hogy a csapatok egyesítését annál erélyesebben eszközölhesse, s Görgeyvel összeköttetésbe léphessen, aug. 13-án Aradra indult. Már Lippán volt, midőn egy honvéd törzstiszt jelenté, mi történt Világosnál.

«Bem természetesen visszafordult. De bátorsága nem hagyta el, nem tört meg lelke, s még mindig a harc folytatásán járt az esze. A Lugosnál összegyűjtött 14,000 emberrel aug. 14-én déltájban megindult Erdély felé, hogy annak határára Stein tábornok (később Ferhad-pasa) 35,000 emberével egyesüljön. Lüdernnek Erdélyben összesen 30,000 embere volt, a tulajdonom erő elöl ki kellett volna takarodnia. A bő termés biztosította a sereg élemezését tavaszig. Erdély csak hét főlől közelíthető meg s ott erős állást foglalva harcvezetett sereg tömörülhet vala. Komárom és Pétervárad még álltak. Ki tudja, mi szerencsés fordulat állhatott volna be kitarthatóbb, huzamosb fegyveres ellenállás esetén. Így gondolkozott Bem. Azonban a kimerült sereg Erdélyben fölmondta a szolgálatot. Minden szétmállott, Bem egyes egyedül maradt, üldözve az oláh parasztoktól, kik az oroszoknak ki akarták szolgálatni. Hívei közül csak Katona Miklós maradt mellette, becsületbeli dolognak tartván Magyarországra nézve, hogy Bemet szerencsésen a határra segítse. Ez az egy ember kísérte ki, veszélyes kalandok között, a magyar határon.»

Ekkor már neki se volt kétsége az iránt, hogy a magyar szabadság ügye ezuttal csakugyan elveszett. De az a reménye még most is megmaradt, hogy mindkét elveszett hazája ügyének még hasznára lehet, ha másképp nem, úgy, hogy árt közös elpróájának.

Hogy megvolt ez a reménye, bizonyítják a következő sorok, melyeket lapunk egy barátjától veszünk, ki Bem alatt harcolt s mint emigrált honvédtiszt a tábornoknak a száműzetés alatt is közelében volt.

Viddinbe, — írja, — hol a hazából kiszorult sereg törődekéi gyülekeztek, — gróf Andrásy Gyula levelet írt Kossuthnak, melyben értesíti, hogy ha a menekültek az iszlamba nem térnek, a portának nem lesz módjában megakadályozni az osztrák és az orosz által fenyegetőleg sürgetett kiadatásukat. Ennek híre alig előzte meg valamivel azt a második hírt, hogy Bem tábornok áttért az iszlamba.

Lehetséges-e, hogy Bem, a rettenthetetlen vezér, megijedt volna a kiadatástól? Az erdélyi tábor tisztikara, mely istenité vezérét, ki száz csatában járt élükön, Ihsáz ezredes vezetése alatt Bemhez ment tisztelegni, s előtte kijelenteni, hogy miután a vezér török hitre tért, ők sem idegenkednek e gondolatától, de mielőtt példáját követnék, tanácsát kéri.

Bem következőleg válaszolt: «En uraim nem a kiadatásunkra vonatkozó hír miatt, nem félelemből tértem az iszlamba. Engem e lépésben sem a remény vezetett, hogy így még hazám ellenségével, a muszkával harcolhatok. Önök ez fenn nem forog. A kiadatástól ne féljenek, nem fog az bekövetkezni. Önök fiatalok, menjenek a nagy világba, szerezzenek ismereteket, tapasztalatokat, tőrjenek és tanuljanak. Eljövend, higgyék el, eljövend az az idő, mikor hazájoknak még jobb szolgálatokat tehetnek, mint ha az iszlamba áttérve, oly nemzet tagjaivá válnának, melynek főnmaradása Európában már csak idő kérdése.»

Igy mentett meg az öreg mintegy harmincz honvédtisztet a hazának. Az emigráltak közül azok, kik az iszlamba tértek, mint tudjuk, Aleppóba lettek internálva. Bem is.

Ekkor történt, hogy Szyriából félvad néptörzsek törtek elő, a keresztényeket gyilkolták s Aleppót is megrohanták. A várost el is foglalták s az utcákon dult a veszedelem s patakka ontá a vért. Már a gyenge vár is tarthatatlanná vált. A fejevesztett török haditanácsnak nagy későre jutott eszébe, hogy hiszen itt van Murad effendi (ez volt török neve), ez nagy hadvezér volt a gyaurok között, hátha ez alkalomra is volna valami mentő gondolata? Fölkeresték, hogy adjon tanácsot.

— Tanácsosal én nem szolgálhatok, mondá, hanem adják át a főparancsnokságot, s én megkísértem elfűzni az elent.

— Hja azt csak a padisa teheti, hogy a főparancsnokságot valakinek a kezébe tegye. — A padisa pedig messze volt, a város körülvéve s a veszedelem nöttön nött. Az ellenség már egész táborhelyet ütött a város körül s berendezé magát házilag, sátrakat vert, s kipányvázta a lovakat.

Szükség törvényt ront s meg kellett tenni azt a nagy istentelenséget, hogy a főparancsnokságot padisa nélkül is fölajánlják Bemnek. Ez azonnal kiszegedte a vár összes ágyuit s nekiszegedte a város körül táborozó ellenség összetertelt — lovainak. Aztán lövetett. Felóra se telt bele s az ellen eszevesztett futással menekült a város alól.

Bem ekkor a következő szavakkal adta vissza a főparancsnokságot elődje kezébe: «Lám, önköz egész életéket Ázsiában töltötték s még se tanultak meg azt, hogy e félig nomád népek nem embereikre, de lovaikra féltékenyek.»

Ugyanabból a kézből, melyből ez adatokat vettük, közöljük az erdélyi hadjáratra vonatkozó kevésbé ismert részleteket is.

Az első szebeni csatánál Bem megverve, rendeletet küldött Szelindek észak-keleti kijáratához, hogy a ki túl merészel hátrálni Szelindek, azt főbe löveti. A megvert sereg hát Szelindek gyülekezett, a lovasság is.

Koromsötét éj volt. Puchner csapatai nyomultak előre. Mindnyájan reszkettünk az izgatósság miatt. Gróf Mikes Kelemen ezredes e csatában elesett, s gróf Bethlen Gergely volt a lovasság parancsnoka. Ez K* hadnagyt Bemhez küldi megkérdeni, mit rendel a lovasságnak?

K* Bemet Szelindek Szeben felőli kijáratánál egy kis magaslaton találta ágyui közt s jelentésére a következő parancsot kapta: «Bekvártélyozni és abrakolni!»

Bethlen e rendeletre elkezdte a haját tépni s megtámadta a hadnagyt: «Megbolondultál? Hogy lehetne most bekvártélyozni, mikor tíz perc alatt itt lehet az üldöző ellenség? Nem jól értetted. Eredj vissza s kérd újból a tábornok parancsát.»

K* abban a perczen ért vissza Bemhez, mikor ennek épen azt jelentették, hogy az ellenség Grenadier-marsban nyomul előre az országoton. Bem erre mosolyogva jegyezte meg:

— Ich werde ihm gleich General-marsch machen.

E pillanatban megszólaltak az országot két oldalán föllállított 11-ik zászlóalj fegyverei s Bem a tűzparancsnokhoz fordulva mondá:

«Nun, jetzt Feuer!» «No, most tüzet!»

K* hadnagy e perczen kérdé, hogy a lovassággal mit parancsol? — mire Bem mérgesen válaszolt: «Mondtam már, hogy beszállásolni és abrakolni!»

Azután környezetéhez fordult: «Most már mi is aludni mehetünk, uraim.»

Ugy is volt. Az előnyomulásában meglepett ellenség megállott s puskagolyó és kartács csapván közéje, a mely sötétségben mindenre inkább gondolt, mint üldözésre. A mi csapatunk ott aludt egész éjjel nyugodtan, félóránnyira az «üldöző» ellenségtől, mely azonban most néhány napig nem háborgatott.

A medgyesi csata második napján Bem is-

mét egyikét ereszté meg azoknak az országra szóló lakonizmusoknak, melyek nála röppenő gyanánt sziporkáztak kurtúra szabott szavaiából. A jobbszárnyra állított Mátyás-huszárok a Puchner ágyuitól igen sokat szenvedve, Bethlen Gergely parancsnok Bemhez küldi segédjét, jelenteni, hogy igen nagy ágyútűzben vannak, rendelkezék a tábornok velök, mert így télen mindnyájan ott vesznek.

Bem e szavakkal küldé vissza az adju-tantst:

— Mikor már csak két huszár marad, az egyik jöjjön ide és jelentse.

Hasonló ez ahhoz a másik mondasághoz, mikor Mikes egy magaslat megszállására küldé: «Őn alezredes ur ott marad, mindaddig, a mig tarthatja magát».

— Hátha már nem tarthatom magamat? — Akkor is ott marad.

Ugyancsak a medgyesi csata napján, este, midőn már az egész sereg megverve, hátrált, Bem még mindig ott ácsorgott ágyui közt gyalog.

Bethlen Gergely hozzá megy, lóra tetéti (magától nem birt felülni az öreg, tömördek sebeitől) s mondja neki:

— Hiszen már az egész sereg szalad, mit akar itt még tábornok ur? menjünk!

Erre Bem egész jókedvvel mondá:

— So? Wenn alle laufen, ich laufe mit. — Ugy? Mindenki fut, hát én is futok. Peitschen Sie mein Pferd!

Aztán egész nyugodtan rendelkezett a visszavonulás felől Segesvárra, hol körülkerítetett magát Puchner seregével s ekkor Puchnert ott hagyva a hegyek közt a nagy sárban, nyil-sebességgel indult neki Nagy-Szebennek és bevette.

Vaskos kötet lenne abból, ha az ember csak nagyjából is össze akarná gyűjteni a szürke kis generálisra vonatkozó eme jellemzetes adatokat, melyek alakját oly legendaszerűvé tették, hogy a székely nép nem bírta elképzelni felőle, hogy legyen fegyver, mely őt megölhesse. Szent meggyőződéssel beszéltek egymásnak a góbék, hogy ők látták, mikor a golyó keresztülment testén. «Apó föl se vette.»

Teste valóban is rostává volt löve, vágva, szurva. Attól kezdve, hogy 1815-ben Varsóban, mint a tűzér-iskola kitünő tanára a kongrev-röppentyük töltési módját mutogató növendékeinek s a robbanó anyag elpöccsölt és egész testét összeégette, megszállhatatlan volt a sebek száma, melyeket a lengyel s a magyar szabadságharcban szerzett. Kétszer történt meg rajta, hogy honfitársai is merényletet követtek el ellene: egyszer Portugáliában, hol egy fanatikus lengyel ifju pisztolyból mellbe lötte, egyszer Magyarországon, hol egy másik rajongó lengyel ifju pisztolygolyója arczát roncsolta össze. Jelentéktelenebb sebeit már be sem is kötözte, ha sok dolga volt.

Mégis e sebek ölték meg. Roncsolt teste nem birt ellentállani a láznak, mely Aleppóban meglepte. Életének utolsó óráiról a következőket írja egy magyar emigráns Aleppóban decz. 10-ről kelt levelében:

Bem tábornok internálásának határideje fölött egy magasabb hatalom döntött; épen most jövök — temetéséről. Betegsége nem volt hosszú, nem fájdalmas; négy héttel ezelőtt még lovagolt. A lázrohakkal, melyeknek áldozata lett, kezdetben nem sokat törődött. Csak 3—4 nappal halálát megelőzőleg szánta rá magát, hogy orvosságot szedjen. Lakása egy folyó partján, kertek között, melyen eljertve feküdt s bár e hely az orvosok egyértelmű véleménye szerint fölőtte egészen télen volt, nem lehetett rá bírni, hogy a városba költözzék. Váltig vitatá, hogy jobban van s holnap okvetlenül fölkel. Majd félórát tölték kórágya mellett. Polyton beszélt, de rendkívüli megerőltetéssel. Este felé kedvező

hírek szárnyaltak állapotáról. Tegnap délután (9-én) futár jött a francia konzulhoz azzal a kéréssel, hogy Aleppo összes orvosait, számára hetet, tanácskozára hívja össze. Emmerat és Tommasini, kiket legelőbb föllettek, siettek is a beteghez, de mire oda értek, — már a halállal küzdött. Orvosi vélemény szerint sebek és fáradalmak által kimerült teste nem birt megbirkózni a lázakkal, melyeket föl se vesz az ép organizmus ember s melyektől ő is biztosan menten marad, ha a jó szóra hallgatva, gyilkos levegőjü házat mással cseréli föl.

Beesteledvén, panaszkodni kezdett, hogy altestében erős szakgatásokat érez. Később fölkiáltott: «Cela a passé». Aztán elszenderült s éjjel utáni két óráig csak egy-egy percze riadt föl álmából, miglen két óra tájban elaludt — örökre.

Ma reggel Kmetty mindnyájunkat meghitt temetésére. 10 óra lehetett, mikor a halottas háza értünk. A holttest ott feküdt már a ravatalon s néhány férfi, mialatt a mollah-k halk imát susogtak, ép ekkor vetkőztette és mosta. Aztán lepedőbe burkolták s ezt fejenél, derekánál és lábainál összecombókolván, betevék a koporsóba, melynek alsó végéből rövid rud szögeltet ki s azon lógott a megboldogult feze. A koporsó fölére tarka shawlt terítének, a koporsó alá pedig két rudat helyezének. Katonai gyászszertartásnak híre-huava se volt eddig a török földön, mindamellett ezuttal a parancsnokon, Kerim pasán kívül a francia és angol konzul is megjelent, nemkülönben tömördek katona. A gyászmenet a képzelhető legnagyobb rendeltségben haladt, elül 20—20 mollah lovon, egyhangu, borzalmas «La illah il Allah»-énekével. Mi a kapuig vittük a koporsót s vittük volna szívesen azon túl is, ha a török ritus megengedi. Így át kellett azt engednünk másoknak, kiket csakhamar újak váltottak fel s ez így ment egész a sirig. Még maga az őz Kerim is beállott egy darabkára halott-vívőnek.

Nem messze a temetőtől egy török szent sírjára helyezték a koporsót s újra imákat rebegtek fölőtte. A sirhoz érve, kivevék a halottat s fejfel Mekkának 5—6 láb mélységű sírba bocsáták. Majd elszelven a lepedőhöz kötött zsinort, nagy széles kövekkel földték be a sirt.

Igérété, melyet gyakran ismételt utóbbi időben, hogy kalandos és küzdelmes életét egészen el fogja beszélni nekünk, fájdalom, nem váltotta be. Elhalt alig 56 éves korában, de egy századdal fölőre tapasztalatok és szenvedések után. Emlékirat nem maradt tőle, levelei határozott parancsa folytán megégettettek. Kevéssel előbb, hogysen örökre elhunyt, két levelet diktált. Egyet Visoczy tábornokhoz, egyet Kossuthhoz. Amabban fájdalommal fejezi ki, hogy halmia kell, mielőtt hazája fölzsabadult; ebben bekegyebbot nyujta volt kormányzóknak, kire igen neheztelt, hogy a diktaturát Görgey kezébe tette le, egyszermind megjósolja, hogy a leigázott Magyarországnak szabad és független lesz...

...1861-ben, midőn a szabadság szelleme első ízben megmozdult, Maros-Vásárhelyen megpendült az eszme, hogy Aleppóból ide szállítják a drága hamvakat s szobrot emelnek annak az embernek az emlékére, ki fonn éjszakon kelvén s a távol délen tűnven le, utjában fényes meateorként futá végig történetünk égboltozatán, vakító ragyogványt terjesztve maga körül.

Az első eszme abbanmaradt. De a második megvalósult. Ott áll Maros-Vásárhely főterén a diszes bronzszobor, jeles művészi munkesőjétől kifaragva, jellemzetes, történelmet beszélő állásban, a mint őt a csatatéren végigtekinteni képzeljük.

Két testvéremzet gyermekei fognak megjeleni leleplezésén, e hó 17-én. Ha majd föltekintnek a magasztos alakra, bizonyára eszökbe fog jutni, hogy az, kit az a hideg érc jelképez, a két nemzet szabadságáért ontá lösi véré: lehetetlen, hogy ily szentelt vér meg ne termékenyítette volna azt. Ki fog az sarjadzani bizonynyal, csak időre vár.

Törs Kálmán.

ÓDA.

A Bem-szobor leleplezése ünnepére írta és Maros-Vásárhelytől 1880. évi október 17-én

előadja

SZÁSZ KÁROLY.

Itt áll, — mint akkor álla épen
A letiport Erdély fölött;
A felvillámoló fény, szemében,
Hirdette csak, hogy győzni jött.
— Igénytelen kis törpe lengyel,
Vajon honnan jó, mit akar?
Kérdé az ellen sanda szemmel,
De bizott benne a magyar.

Ő is szerette a magyart, e
Nagy éjben fénylő csillagot,
Mely nem kérdi: felé ha tart-e
Küzdő hajós? Ő csak ragyog.
Szerette, mint a szabadságnak
Még egy, utolsó őrtüzet,
Melyről kerülhet a zsarátnak,
Rabhonja éjét fűzi szét.

Mert ikreid, oh szent Szabadság,
A magyarok s a lengyelok,
Hogy érted vértökönthassák,
Ők csak azon versengenek.
Hát még egymással összefogva,
E két nép mit nem tenne meg?
— Így mentek együtt, a szent hadba,
Lengyel vezér s magyar sereg.

S Csucsától le a Bodzaiglan.
Az ágyu szől, füst kavarog.
A magyar zászló ki-kivillan:
Előre bátran, magyarok!
Ott bérczi közt, magát fentartva,
Védvén az ősi tűzhelyet,
Ott vár a testvér; s kard-ki-kardra!
Előre mindig, székelyek!

S székely s magyar, lengyel vezérel,
Nem menne tengeriglen-e?
Ily három név világlál ér fel,
Ki bírna állni ellene!
Bem egyet int, — s előre mennek;
Az ágyu bóg, a föld dobog —
S már tornyán a gőgös Szababnek
A három szín vigan lobog.

Mikor az ágyu négy nap dörge
Vizakna, Piski, Déva közt,
A fehér hó szitált a földre,
Melyet piros, friss vér fűrészt;
— «A hid elveszve, Erdély veszve!»
Kiált Bem, — a golyó sívít,
Az elszánt honvéd szürotyt szegze,
S «Előre!» — s menve van a hid.

Szerette a magyart; azonban
Székelyt jobban mint a magyart;
De ágyuit mindennél jobban....
S im egy csapat ép arra tart.
Az ágyu már ellenkezekben,
Mint meghunyászott eb vonít.
De ostaróval ott terem Bem:
«Canaille! ez az én ágyum itt!»

Sebet kapott; golyó találta
Előre intó jobb kezét.
Lováról még csak le se szálla,
Mig sebtén ott bekötözék.
És az az új, a kötelékkel,
Előre into újonan:
«Tovább, magyar! Előre, székely!»
— A honvéd hallja és rohan.

Oh Bem! hadak csodás bívésze!
A ki ma itt vagy, holnap ott,
Mint villám, melynek dördülése
Még nem hallik, — már lecsapott.
Szíveket gyűjt szavad varázsa,
Szemédben hordod a delejt;
Kis ostarod egy sühintása
Sergét zavar, ellent elejt.

AZ ÚJ LÓVERSENYTÉR. — DÖRRE TIVADAR RAJZA.

DISZKISÉRET.

KRAKKÓ VÁROS ELŐKELŐI FOGADJÁK A KIRÁLYT. BEVONULÁS A VÁROSBA.

A „SUKKIENICE” KIVILÁGÍTÁSA.

A KIRÁLY UTJA GALICZIÁBAN. KRAKKÓI ÜNNEPÉLYEK.

DULCIGNO.

Ágyúdtól jobban félt az ellen
Mint a pokol bögésétől;
De teid a veszedelmen
Mosolygok, rád tekintve föl.
Mint sas, mely villámok között él,
Nevelve pelyhesít: te is
Szemeddel bátorságot öntél
A remegő szivekre is!

S milyen hősök keltek nyomolba!
Nincs egy, ki félné a halált!
Mikes, kit a legelső bomba
Harcz-élen, homlokon talált;
Bethlen, mocsok nélküli dalja;
Gál Sándor, jó székely vitéz;
S Kis, sebkötésit fölvaldaja,
Nem élné, ha honja véz.

Kemény, a gálói utóda,
Ki éltet veszte nyert csatát,
Mig ez tört szívvel, bujdosóba
Vív, meghalni, bánatát.
Az ágyú-öntő Gábor Áron,
Ki maga szobrot érdemel;
S a segesvári gyászhatáron —
De hallga, hadd beszéltem el!

Ott küzd, kiválva, egy levante,
Mint jó kaszás a rend előtt,
Kozákok ezre körbe vette,
Hogy élve ejtse foglyul őt.
Fegyvere, *egyig*, mind kilőve;
Karddal vagy tized még elejt —
S szívének fordul végső csöve,
S meghal, mintsem rab lenne — Zeyk.

És végre barczunk Tyraeusza . . . .
Fején borostyán fürte leng,
Lantján a szerelem myrtussa,
Aján a csók azon meleg.
Széles kardjával ott vereszkik.
Most süri füst eltakar . . . .
Az égbe szállt? Holtak közt fekszik?
Nem akadunk, hiába, rá!

E hősokeket mind ő teremte!
S oh bércezes Erdély, szép honom,
Hány téredet avatta szentek,
A hol rá vall a rög, a nyom.
Szabadság tűzhelyén e gőcz itt,
Hol minden sir egy hőst temet:
Te születed Hunyadyt, Rákóczyt,
S fiadnak fogadád Bemét.

Te nagy valál, mikor Bethlennel
Tengerig szárnyalt lobogó!
— De tív van a szerenészlennel
S Őr szereti a zokogót.
A mikor észak vad csordája
Jött mint a fekete halál,
És reseggett hajód bordája;
Te akkor legnagyobb valál!

Mint sáskahad jött fergoteggel
A száguldó kozákesoport,
A pozdorjává tört sereggel
Zászlót, vezért mely elsodort.
Szívek szakadnak, hős ledobban,
Nő, anya vigaszt nem talál . . . .
— Oh Erdély, özvegyfátyolodban
Te akkor igéző valál.

Mert akkor legjobban szerettek
Fiaid és leányaid!
— De képzetim, hová tévedtek?
A hőmek szól dalom ma itt.
Dicsőségét kellett ma zengnem,
S dicsőségének árnya nincs!
Az alleppói cizteremben
A nagy Bem sirba zárva nincs!

Itt áll, — mint akkor állta épen
A visszatért Erdély fölött.
A messzelátóval kezében,
Kémlelve távölt és jövött.
Dicsőbb jövendőnk távolába
Uj látkört pillantása nyit;
Mig ágyuján pihenve lába,
Jelenti: érez s erő van itt!

Mert bár bilinesbe verve voltál,
Erdély, szabadnak lát csak ő!
Azóta minden bérceztől
S szent jóslatot hord rajt' a kő:
•Mely egyszer erejére ébredt,
•Elvért, honért mely halni kész,
•Többé azontul azt a népet
•El nem sodorja semmi vész!

A MADONNA-KÉP.

Epizód Budávar 1849-ki ostromából.

Irta P. SZATHMÁRY KÁROLY.

(Vége.)

Mit álmodott ez alatt a Madonna-kép min-tája?

A természet áldása, hogy midőn a való szerencsétlen, vagy épen borzalmakkal teljes, kárpótlásul a szenvedő éjszakáit kellemes álmokkal vidítja föl. Szövi pedig ezeket nem ábrándokból, melyekkel a szenvedő rossz óráiban, mint elérhetlen óhajásokkal foglalkozik.

Mária a menyegzői napot álmodta majdnem végig.

Eljöttek kedves barátai Irén és Málvin, hogy segítsenek az ezüstesillagos arafátyol és a myrtusokszoru fölvevésében, ezek sok bohóságot sugdostak füleibe, míg nénye külön vitte s komoly, bölcs tanácsokat osztogatott.

Most megérkezik a völégény s kéri a menyasszonyi csókot, mely természetesen megtagadtatik; de végre is a nagyobb érnek ellentállani nem lehetven, megadatik. Most hallatszik már a kocsi robaja: pattognak az ostorok s ő kocsihoz vezetetik, mely nem sokára az egyház előtt állapodik meg. . . . Hallik az orgonahang is; megjelen az egyház feje s kérdéseket intéz, melyekre szemérmes „igen” hangzik és midőn a pap reájok adja áldását, künn az egyház előtt — bizonyosan a völégény honvédei — üdvölvést tesznek.

Az üdvölvések azonban nem akarnak megszűnni, egy folytonos légrázó kerapelés indul meg, mely kellemetlen hangjával kinosan hat az idegekre.

Az álmodó homlokát gyöngéden megsimogatni éri s erre boldog álmából fölserken. Előtte nagynénje áll.

— Kedvesem — mond ez arcából kikelve — öltözködjél fel gyorsan; a vár körül nagy dolognak kell történnie. A Nagy Svábhegyről három röppentyű szállott föl s azóta folyvást ropeg az apró fegyver köröskörül minden oldalon.

— Milyen álom s milyen való! — mondja sóhajva Mária és sietett nénye parancsának engedelmességni.

— Mi vár reánk? kérdi aztán aggályosan.
— A mi kapitányunk most rohan ki; azt állítja, hogy nagy általános roham van, s hogy a mai nap eldönti a vár sorsát.

— És a mienket! — mondja szomoruan Mária. — Én reszketek; nem annyira magunkat féltsem én, mint édes atyámat és — a szegény magyar honvédeket.

— Bizony azokból sok fog elesni, míg a vár birtokába juthatnak. . . . Most már az ágyuk is dörgenek. . . . borzasztó hangverseny!

— Melynek se hossza, se vége! — mondja fel s alá járva nagynénje. — A kaput bezárattam s a százados megígérte, hogy visszatér s megvéd minden veszélytől.

— Ha ugyan magát meg tudja védeni — mond szorongva Mária. Isten, magyarok istene, véd őket, véd meg őket! — kiált térdre esve s nagynénje követé példáját.

Néhány percig lehettek e helyzetben, midőn egyszerre elhallgattak a sortüzek s egy

óriási «Éljen»-kiáltás dördült meg, melyet a pesti partok viszhangoztak.

Az isten meghallgatta a nők imáját . . .
— Készítsük a koszort! — mond Mária örömkönnnyel szemében.

Az alatt, míg Mária álmadozott, egészen zajtalanul vonultak föl az ostromcsapatok a bécsi kapu felé. Egy kis előcsapat a hosszú létrákat vitte elül; utána vonult a négy zászlóalj, a mienk leghátul.

Már pirosani kezdett a hajnal, midőn a svábhegyi rajgók elsültek s az ostromlók most már sebes lépésben nyomultak föl a meredek kórház-utczán.

Itt még fedve voltak az épületektől, de a mint a csoport eleje a kapu és a melletti bástya előtti térre ért, azonnal észrevétezt a fal és bástya védőtől s megindult az irtózatos fegyvertűz, mely ettől kezdve szünet nélkül rengeté a léget s tüzzel borítá a vár orrait.

A kapun innen egy kis sikátor vonult le a pesti meredek oldalán. Ennek torkában állottak gróf . . . . tábornok és Czillich ezredes, folytonosan biztatva az előnyomulókat: «Bátran fiuk, csak előre!»

És a golyózápor között folyton nyomult fölébb és fölébb a négy zászlóalj, holtakkal és sebesültekkel fedve a tért és szétszórva a borzasztó tüzeléstől, melyet a szomszéd bástya tüzei még kartácsal is szaporítottak.

S e közben, míg jobbra-balra dőltek és szétfoszlottak vagy a közelebbi térek és kertekbe vonultak a rohanók, hogy legalább viszonzóhassák a tüzelést: folyton hangzott a vezényező: «Csak bátran fiuk! Előre! Előre!»

Már az utolsó zászlóaljra került a sor.
— Föl vannak állítva a létrák? — kérdi az őrnagy, a tábornok mellé lépve.

— Fájdalom, még nincsenek; ott feküsznek a fal alatt.

— Majd föltámasztjuk hát mi! — mond G. őrnagy s visszazökött a golyózápor között honvédeikhez.

— Husz ember tegye le a fegyvert s támaszsa föl a létrákat.

Vállalkoztak hatvanan is. De az őrnagy kiszakítá az első huszat.

— Ti sebesen a fal alá szaladtok s a létrákból a hányat tudtok, a falakhoz fogtok támasztani. Gyáva a neve, ki visszafordul, mig ezt végre nem hajtotta. Aztán sebes lépésben vonuljatok vissza a sikátorba. Fegyvereiteket támaszszátok a falakhoz!

A parancs pontosan lön teljesítve: öt-hat létra ott állt a falhoz támasztva az iszonyu golyózáporban.

— Figyelj! Rohamra! — kiált most az őrnagy. Kardját kivonta s maga is megindult csapata előtt.

De a tüzelés fölülről irtózatos volt s a zászlóalj eleje szintén szétszórtott. G. őrnagy azon vette magát észre, hogy már az utolsó század tisztjei is mellette állnak, — de már a létrák alatt.

Kende kapitány volt, ki lábát az első hágcsofokára tette.

— Vissza Béla! — kiált az őrnagy — nálad van összes bizományunk; neked nem szabad elesned!

— Ejh, nem szoktam én elesni! — kiált a százados kardját kivonva és sebesen haladva föl a létra fokain; a másodikon Marczai igyekezett fölfele; a többiek a megmaradtakat foglalták el. . . .

Még csak egy szempillantásig ropegott a löfegyver, a következőben már fenn az ormon dörgött az «Éljen!»

A várvédő gyalogok visszafutottak a hősi

roham zajára; de a tüzekek helyt álltak s ott estek el utolsóig ágyuk mellett.

— Béla — kiált Sz. százados a mint följutottak, — nekem itt a kapu melletti épületeket kell biztosítanom; G. őrnagy könnyen megsebesült; siess az országház-utczába!

A százados szótlanul engedelmességedet; a védők gyér csapata, mint köd foszlott szét sorakozott százada előtt; öt perc múlva Máriaék kapuja előtt állott.

— Ah, Kende százados! — kiált Mária kószoruját a győztes kardjára akasztva. De atyám — és —

— Semmi bajok, néhány perc és látni fogja őket.

— Isten legyen a dicsőség! . . . De jöjjön belebb; mert nekünk egy titkunk van.

— Nos mi az? — kérdi sürgetve a százados.

— Nekünk egy tisztünk van itt, kinek köszönhetjük, hogy az ostrom alatt semmi kellemetlenség nem ért. . . . Kérjük, mentse meg őt!

Az ellenséges százados előlépett s kardját nyujtá.

— Az nem elég; végy valami más ruhát magadra — mondja Kende. Aztán csukóját vette le s fölcserélte egy honvéd sikkájával. . . . . Most jerünk! A viszontlításig!

A világ teremése előtti zűrzavar lehetett csak ahhoz hasonló, a minő egyre változó látvány az előnyomuló elé tárult.

Néhány ponton még folyt a kézi harc, a végső halálos küzdelem iszonyu harca; más-hol már győzelmes csapatok törtek elő, diadalal huzrolva egy-egy elfoglalt zászlót, vagy egyéb győzelmi jelt.

Kende százados a fővárdát szállta meg s ennek őrzete alatt hagyta a tisztet; maga pedig haladt tovább a szt. György tér felé.

Itt halomban vertek az elesettek és sebesültek s a lejártszott véres tragédiának méltó háttérül szolgáltak a leégett paloták füstölő romjai. Az elhullottakon győzelmes csapatok vad zajjal rohantak át a vár déli sarkára, hol a katonák előtt legbecesebb két zsákmány volt nagy bőségben: dohány és francia pezsgő!

Most aztán jött a tragikomikum.

Egy ily fölpezsgőzött vitéz lépett ki a színházépületből; fején pofonosapott tábornoki kalappal. Előtte egy zsidó atyafi menekül, ki a paloták egyikéből nagy aranyrámas tükröt vett vagy rabolt.

A jókedvű harcos meglátja a tükröben saját generális képét s fegyverét reá fogva lö: a tükröz csörömpölve zuhan le s utána a rabolmányával rosszul járt zsidó.

Most vonult fel a bécsi kapu felől a zempléni zászlóalj többi része, de Sz. százados csak kardjával inthet kedveseinek, hogy mindjárt visszatér; szívét megnyugtatta, hogy őrséget lát a kapuban s fenn teljes épségben a nőket.

De utját ismét egy sikoltás kíséri s most jut eszébe, hogy G. őrnagy nincs a sorban.

— Eredj öcsém — mondja Marczinak; — jelentsd abban a házban, honnan a sikoltás hangzott, hogy G. őrnagy egy könnyű karcolást kapott homlokán s néhány perc múlva vele együtt visszatérünk.

Most egy ujjongó éljenző csatártömeg jött szembe a zászlóaljjal, feje fölött a hordágyon valakit magásra emelve.

— Hé! Álljatok meg! Ki a halott, vagy sebesült?

— A vár parancsnoka Henczi tábornok.

— Meg van halva?

— Nem, százados ur, csak halálosan sebesült.

* Szantann elbeszélése után.

— Forduljatok rögtön vissza s vigyétek a tábornokot szállására! Vitéz katona ellenségében is becsüli a vitézséget s tiszteli az embert!

A csapat szégyenülten fordult vissza.

Végre összeverődött a zászlóalj s fölvette G. őrnagyot is, ki alig tartá érdemesnek homloksebet fehér zsebkendőjével átkötni.

Igy aztán visszatértek az országház-utczába Máriaék szállása elé s ott sorakoztak a kapu előtt.

Már akkorra volt koszoru több is. Képzeltetni, hogy G. őrnagnak a legszébbik jutott.

A Madonna-kép eredetije még ma is birtokában van.

A másolatot Kende egykori százados, mint szent ereklyét őrzi.

Épen hozták azt el a hősiak annyi vész és vihar közepéből is; perczig sem szaporította az orosz diadalmi jelvényeket.

A GÖZHÁZ.

VERNE GYULA REGÉNYE.

MÁSODIK RÉSZ.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Atmenet a Betván.

Másnap, szeptember 24-én este, vonatunk öt vagy hat kilométernyire Urscától keletre állapodott meg, a Betva balpartján, mely a Jumna egyik legnagyobb mellékfolyója.

Urscán nincs mit látni, sem róla mit mondani. Ez a Bundelkund régi fővárosa, egykor, a XVIII. század első felében virágzó város volt, de egyfelől a mongolok, másfelől a maharatták oly csapásokat mértek rá, melyeket többé ki nem heverhetett. S ma Közép-India egykori fővárosa silány mezőváros néhány száz paraszt lakossal.

A Betva, melynek partján, vagyis néhány száz lépésnyire a víztől, ültünk tanyát, az esőzésekkel felduzzadva, kiöntésben volt, a mi nehezítette átkelésünket. Ezért azt másnapra, világosra kelle halasztanunk, mert már sötétebb volt, mintsem megkísérhettük volna.

Mára nem lévén hát semmi teendő, vacsora után mindenünk szobájába vonult s lefeküdtünk.

Éjjelenként őrt állítani ki nem volt szokásunk. Minek is? Háznakat s elefantunkat senki el nem lophatta. Megtámadástól sem volt okunk tartani, ugy voltunk mint egy erdőben. Két jó kutyánk, Fann és Blakk különben is éberek voltak s minden gyanus közelítésre nezeltek.

Ez történt ez éjjel is épen. Éjjel után két óra tájt erős utatásra ébredtünk. Azonnal fölkeltem s társaimat már talpon találtam.

— Mi baj? kérdé Munro ezredes.

— Az ebek ugatnak, mondá Banks, s kétségkívül nem ok nélkül.

Hod mindjárt vadat gyanított, valami párducot vagy tigris s kész volt puskájával szállni ki ellene.

De Kalagani, a ki e részben tekintély volt, nem tartá azt valószínűnek. Mi hát a zaj oka? — azt meg nem tudta mondani, de hogy nem tigris, sem párduc, vagy sakál van a játékban, arról meg volt győződve. Valami zavaros tömeget vélt látni a fák között a sötétben.

Hod ki akart menni, hogy megtudja mi az. De Banks türelme s óvatosságra intette. A Bundelkundban mindig jó vigyázn.

A két eb folyvást ugatott, de nem azzal a heves fölindulással, mint a vadállatokra szokott. Végre Banks is szükségesnek tartá meggyőződni mi az, s Hoddal, velem és Kalagánival kiszállani a kémszemlére. A kapitány Foxnak is intett, hogy kövessen. A két eb, Fann és Blakk elül mentek, mutattva az utat, az erdőbe. Alig értünk annak a szélére, sajátságos lépések zaja hallatszott. Nem lehetett kétség, hogy nagy-számu csapat közeleg felénk az erdei ösvényen.

— Ki az? kiált rájuk Hod a katona-őrjárat jelszót.

Semmi felelet.

— Vagy nem akarnak felelni, vagy nem értenek angolul, jegyzé meg Banks.

— Majd megértik a hindu szót, mondám én; szólj rájuk Kalagáni, s ha erre se felelnek, lövünk rájuk.

Kalagáni hindu nyelven ismétlé a «ki vagy?»-ot. De erre sem jött semmi felelet.

Hod kapitány türelmetlenségében rá lött egy árnyra, melyet embernek vélt. E lövésére nagy rendetlen zaj következett a sötétben, mint-ha nagy számú, megrémült embercsoport szaladna szét, ki jobbra, ki balra. Fann és Black is, mintha nem volna már kit üldözni, szépen visszatértek.

Csakugyan semmi támadás nem következett; s így nem volt mit tennünk, mint szépen visszatérni ismét éjjeli tanyánkra. Csak hogy elővigyázatból ezuttal őrséget állítottunk ki az új további részére. Mac Neil, Fox és Gummi vállalták el a vigyázó szerepet. Az új valóban minden további háborítás nélkül telt el; lehet, hogy a támadók észrevevén, hogy résen vagyunk, lemondtak minden további támadásról.

Másnap, szeptember 25-ikén, mialatt a folyamom átkeléshez készültünk, Munro ezredes, Hod kapitány, Mac Neil, Kalagáni és én meg egyszer át akartuk vizsgálni az erdőszélt.

Semmi nyomát sem találtuk a csapatnak, mely az éjjel nyugtalanított volt. Semmi ok nem volt tehát tovább is foglalkoznunk vele.

A mint visszatértünk, Banks már minden előkészületet megtt az indulásra. A folyam, hatalmas áradásban levén, nagy erővel folyt s

AZ USZÓ ELEFÁNT.

így elefantunkat szembe kelle fordítanunk a víz sodrának, hogy nagyon le ne csapja. A mernők mindenk előtt alkalmas helyet keresett az átkelésre, a hol a tulsó parton ki lehessen szállani. A rézsutos irány, melyet vennünk kelle, egy tengeri mér földnyire hosszabbította meg vízi utunkat, a mi kétségkívül a leghosszabb ut volt, melyen folyóvízen valaha átkelés történt.

A kereskedő karavánok is elefantokon uszszák át e folyót s podgyászkaikat e hatalmas vastagbőrűek hátára rakják, melyek csak sok nógatás után szánják rá magokat, hogy a folyóba be-menjenek, de ha egyszer benne vannak, derekasan átuszszák azt.

Mindnyájan helyett foglaltunk a vonatban; Kahut a futóhelyen, Storr a gépnél, a kis toronyban s mellette Banks, a kormányos szerepét viselve.

A kiöntésen mintegy ötven látnyit gázlóban kelle haladni, mielőtt a folyam tulajdonképi medrét elérnők. Az aczell óriás vigyázva haladt előre; lábai gázolták a vizet, de nem uszott.

Egyszerre az éjjeli zajt hallók megújulni. Mintegy száz egyén, élénk taglejtésekkel s arcfintorgatásokkal, nyomult elő az erdő sűrűjéből.

— Ezer ördög! majmok ezek! kiáltá föl Hod kapitány, önkénytelenül hahótába törve ki.

S valóban, egy tömött csapat majom közeledett a Gözház felé.

— Mit akarnak? kérde Mac-Neil.
— Kétségkívül, megtámadni minket, — felelé Hod kapitány, készen azonnal a védelemre.
— Nem, nincs mitől tartanunk, — mondá Kalagáni, ki a majmok magatartását műtörtéleg vette szemügyre.
— De hát mit akarnak? kérde Mac-Neil ismét.

— Átmenni a folyón, a mi segítségünkkel, semmi egyebet — felelt a hindu nyugodtan.

Kalagáni igaz volt. Nem azok a szemtelen, falánk, tolakodó és mérges hosszú kezű majmok voltak, hanem ama csöndesebb, neme-sebb faj, finomabb alkatu, fekete bőrű, fehér pofaszakállu (a mi őket öreg ügyvédekhez tette hasonlóká) s trombita módon görbülő farku négykezők, a felszíget legnagyobb majmai, melyek a vad emberre emlékeztettek s egészen emberi módon viselték magukat. Indiában e majmokat langur-oknak nevezik s némileg szent állatoknak tartják. A monda szerint a Ráma harcosaitól származnak, kik Ceylon szigetét az őskorban meghódították. Amberben egy nagy palotát tartanak elfoglalva, a hol szives vendéglátói az utazóknak. Tilos őket megölni vagy pusztítani, s a ki közülök egyet megöl, a nép maga bünteti meg. Szelíd, házias természetű majmok; de ha megtámadtatnak, annál ingerlenebbek s megsebesítve a hienánál és párducnál dühösebbek.

Nekünk azonban nem volt ezelünk őket megtámadni vagy ingerelni, s Hod kapitány is békesen féltette a puskáját.

Kalagáni ismerte a majmok e fajtát s azért mondhatta, hogy nem kell támadástól tartanunk részükről. Igaza volt-e abban is, hogy velünk akarnak átkelni a folyón? mindjárt meglátjuk.

Aczel óriásunk áthaladva a kiöntés gázlóján, a folyam medrébe, mely vízbe ért. Vonatunk nemsokára uszni kezdett. A folyam egy fordulata örvényt csinált e helyütt s elefántunk egy darabig majdnem egy helyben állott. Ez alatt a majmocsoport egészen közelünkbe ért s a csekély gázlóban kezdett evickélni. Sem egyik, sem másik részről nem történt semmi ellenséges nyilatkozat. Felhátorodva, himje, nősténye, kölyke, mind egymásután ugrált fel a vonatra, mely mintegy reájok várni látszott az álló vízben.

Néhány perc múlva tizen voltak az elefánton, harminczan mindkét ház tetején, ugyanannyi a verandák rácszatán, összesen mintegy százan, — megannyi vig, barátságos, ártalmatlan fickó — csak hogy éppen nem beszélgettek velünk, oly jól látszottak magokat találni vonatunkon, mint-ha csak éppen számukra lett volna rendeltetve!

Elefántunk e közben a víz sodrába ért s homlokot fordított az árnak.

Banks egy percig aggódott, az új teherszaporulat nem lesz-e igen nehéz a vonatnak? Egyáltalában nem. A majmok igen ügyesen s észélyesen osztották meg magokat annak különböző részein, hogy egyik ponton se legyen túlságos teher, hanem mintegy egyensúlyt tartsanak magoknak. Volt belőlök a torny, a gépen, a elefánt fején és nyakán, hátán és csipein, a házak gömbölyű fedelén, némelyik guggolva, másik fennállva, lecsüngő farkkal, kényelmesen elhelyezkedve, vagy karjain függve; úgy hogy a vonat alig érezte meg terhe növekedését.

Hod kapitány s Fox alig tudták hova lenni bámulatukban. De igazán, mindnyájan gyönyörködünk bennök. Gőz-elefántunk pedig, bátran és erélyesen uszott, verve négy lábával a vizet,

mint az élő állat s haladt a maga rézsutos csapásán, a Banks által kitűzött irányban.

Félóra alatt a tulsó partra értünk. De alig voltunk szárazon, a négykező bohócok egész csoportja rögtön leugrált s ránk se hederítve szerteszét szaladt.

— Legalább megköszönheték volna a fu-vart, jegyezze meg Fox.

(Folyt. köv.)

Egyveleg.

* Október hónapot a régi naptárakban vállán zásokot vivő férfi által szokták jelezni, mintegy emlé-

BEM SZOBRA. — HUSZÁR ADOLFTÓL.

keztétől, hogy a takarítás téle már megkezdődhetik. A természet is erre int bennünket az által, hogy a hó közepe táján csaknem egész Európában gyakran szép nyári napok vannak. A vad gyümölcsök e hónapban érnek meg s az erdők és cserjék sajtósága szép színben tűnnek fel. A fák és bokrok levelei már lehullanak s a pásztorok időjárása szerint, ha a levelek nagy része az ágakon megszárad s hosszú ideig ott marad, kemény tél és sok hó lesz. Okt. 6-ka, e nap, mely nálunk történelmileg nevezetes, régebben az angol leányok ünnepnapja volt. Három leány készítet forrásvízből, lisztből, sóból és cukorból kalácsot, a kállya előtt kilencszer megfordították, az az minden leány háromszor. Ha megsült, három részre osztották, azután mindenki kilenc darabra vágta saját részét s az egyes darabokat bizonyos mondókák mellett átesusztatták oly jeggyűrűn, me-

lyet éppen hét éves asszonytól kölcsönöztek. Ha az sikerült s este a levetkezésnél ugyanily mondókák mellett mind a 9 darabot megették, éjjel álmokban megjelent leendő férjök. Lukács napján (18) szintén segítséget várnak a fiatal leányok, míg az ifjak ilyenkor rendszeren minden kutyát megvernek annak emlékére, hogy valamikor egy kutya megevett egy földrejtett szent osztályt. Lukács napja a parasztok előtt nagy jelentőségű. A spanyol e napot tartja alkalmának a díszölésére s a hordók elrakására. Az olasz a növekvő hidegre czélezve azt mondja: «Ki nem vetett Lukács napig, majd kitépi haját.» A szerb: «sz. Lukács napig oda tetted kezéd, a hova akarod, azontul azonban zsebedben kell tartanod.» E nap azonban rendszeren még szép szokott lenni s erre vonatkozik az ismert közmondás: sz. Lukács napján az ökrök is játszhatnak (az evangélista szent állata tudvaleg az ökr volt). E hóba esik a csizmadiai vérszent-jének szent. Krispinnek nevenapja is (25). Mondanunk sem kell, hogy e napot a különféle országokban igen sok ünnepélyvel ülték meg. Anglia északi részén a csizmadiai ösz-szegyűlve bankettet adtak, s magok kebeléből egy évre királyt, királynét, továbbá herceget s hercegnét választva zenszóval körüljárták a város utcáit s azután táncmulatságot rendeztek. Shakespeare is emlékeztet még ez ünnepélyre. Simon és Judás apostolok napját (29) az időjósok nagyon fontosnak tartják az időváltozásra. Rendszeren nagy esőt várnak ekkor. Ki e napon a szentekről megemlékezve büvös versek mondása között háromszor sarkon fordul s almahéjat dob át vállán, meglátja a le-esett hejón leendő férje nevének első betűjét, vagy ha azt nem képes kibetűzni, soha sem megy férjhez. Nevezetes még a néphitben a hó utolsó napja, mely a mindenszentek napját megelőzőleg szent estének tartatik s melyről azt hiszik, hogy a szellemek, kísértetek s más túlvilági lények az egész éjen át nagy kóborlásokat tesznek. A fiatalok diót dobznak ilyenkor a kandallóba, ha szépen elég, boldog házasságuk lesz, de ha szét pattan, szerencsétlenséget jelent. Némely helyen egész éjjel fenn virasztanak s különösen almából jóslgatnak.

* Női vadászok most szokatlan nagy számmal vannak Franciaországban, mivel Grévy elnök leánya szenvedélyes vadászó. Vadászöltönyök félig férfias, fekete posztó breton igen széles n drágokat hordanak, mely térdig ér, a homnan kezdődik a nagy bivalybőr csizma, felöltöz gyanánt hosszú XIII. Lajos korára emlékeztető zubbonyt viselnek, mely ezüst kutyafejekkel van díszítve s alatta meglátszik a hasonló díszítésű mellény. Kalapjuk posztóból van hasonló díszítéssel, ezenkívül manchette, nyakkendő s mechlini régi csipke emlékeztet a női viseletre. E divat nagyon kezd terjedni.

* A legrégibb torony Amerikában még csak 275 éves. A torony Washington államban van Tacómban s tulajdonképpen ez sem torony, hanem egy óriásfenyőfa, melyre harang és kereszt van felfüggesztve.

* Lausanneban a székesegyházban most bontották fel tuscáni Roger püspök sírboltját. A püspök 1220-ban halt meg, de a holttest még most is csaknem teljesen ép, az arcvonásokat meg lehet ismerni, sőt a ruhák is elég jól megmaradtak.

* Ismeretlen eredetű arcképek kiállítását rendeznek közelebb a kensingtoni múzeumban. A kiállítás czélja, hogy így szakértők megvizsgálása és összehasonlítások után nétan lappangóban levő híres férfiak arcképei vagy híres művészek dolgozatai könnyebben földeztessenek.

* A zulu földön jelenleg, mint írják, tömegtelen nagy vad létezik. Rhinocerosok ott is vannak, hol már 20 esztendő óta nem látták őket, elefánt igen sok van s a bivalyok is megsaporodtak. Az oroszánok s quaggak egész Rustenburg közelébe elmennek.

* Milanóban a halottégetők a temetőben külön fényes épületet emeltek a hamvak megőrzésére. Etrusk stílusban készült. A rendszeres hamvudrek megőrzésére 126 mélyedés van benne, de egyes családok számára külön katakombákat is tartottak fenn.

Küzdés a határért.

Az adriai tenger keleti partjain ósrégi idő óta divat a háború. Nem a tudományok, művészetek, nem is az ipar és földművelés, mely versenyre tárgyat nyújt az embereknek, hanem egymás kölcsönös pusztítása. A tómerdek apró törzs tagjai folytonos harcban élnek egymással, a sérelmek megtörése kötelessége minden rokonnak és a sérelmek elkövetése, ha ügyesen vannak végrehajtva, nem tekintetik bűnnek. Különösen éles és ősrégi a küzdelem az albánok és a montenegriaiak között. Faj- és vallás-különbség neveli e küzdelem keserűségét, melynek a montenegriaiak szabadságharcza a törökök ellen oly sok tápot nyújt. Most e küzdelmet még a nagyhatalmak is előmozdítják, önkényesen, a «sasfiak» (albánok) megkezdése nélkül osztogatván azoknak hol egyik, hol másik földrészt gyűlöl ellenségeiknek, kiktől nem is várhatnak egyebet, mint hogy, ha letelepednek, testvéreiket szülőföldjeikről világáig űzik. A sziklás bércek az embernemtomtól szűz erdők nagyon előmozdítják a harcász kedvet s a nemzeti gyűlölet a két faj egyes tagjaira is áthat s azokat véres tettekre lelkesíti.

Ily küzdelmet ábrázol jelen képünk is, mintegy jelképezőjeül a nagy nemzeti küzdelemnek. Valóságos «hátérdek» ez is a montenegriai s az albán között, csak hogy ez egyszer a nagyhatalmak beavatkozása nélkül a két küzdő felvitésére s ügyességére hagyva. Az albán vagy skiptár, mint a hogy ő magát nevezi, könnyen fölismertető nemzeti öltözet, a széles redős fehér szoknya, övénel körültekert kendő és sajtóságos szűk sapkája által, mely, mivel a fejet leborotválták, egészen a koponyára tapad s csak egy hosszú hajfürtöt enged lecsüngni hátul. Most éppen ellenségének haját ragadta meg s igyekszik a fejét is levágni, míg a montenegriai ellenét a szikla széléről letaszítani készül.

Minő eredménye lesz a küzdelemnek? nem tudjuk. A nagy viszálykodásban, a melybe még mások is beavatkoznak, ez alkalommal az albánok vesztenek; de kétségtelen, hogy hosszasan és véres harc nélkül az albán véglegesen nem adja meg magát. Multja és vére követeli a harcot, diestelen halállal íly nemzet nem pusztulhat el soha.

Az új lóversenypálya.

Kezdetben volt a — temető.

A temető környéke pedig vala sivatag és pusztaság. Messze, lombán nyújtózkodó homokosok terült el a városig, törpe halmokkal, melyeket időbb-odább sópört minden kőszá szél, új sírhalmokat rakván a régiak fövényéből. A homokpuszta végén látszottak a város legkülönbözőbb házaik körvonalai, előcsillámlólván, ha a nap

fehér falukra sütött, a gőz- és párafátyolon át, mely nyaranta a fővárosra borul.

Köröskörül sehol élet. A halottak országának környéke is halott. Csak itt-ott látszott egy-egy sűrűfáragó-műhely, összetákolva deszkából, gerendából. Legközelebbi szomszéd a keresési vámbáz s a katonaság szénarakódója. Azok mellett indult ki akácfasorával az országút a történeti híru kőakátai nagy iteze és Gődöllő felé.

Más országok fővárosainak környéke egész mértőföldre csupa paradicsomkert, mosolygó villákkal, árnyas, lombos fákkal. Itt, a merre ellátsz, csupa aszu homok, a melyen még kutyatej sem terem. Az országutat szegélyező fákat be-

KÜZDELEM A HATÁRÉRT.

lepte, fakóra festette a rájuk szálló por. Házat erre nem találni többé, ez már vidéke Budapestnek, de nem szántóföldje, mert arra rossz. Mocsokos, barnára festett deszkából egy fakunyhó lapul meg az országút baloldalán, fake-ritéssel, mely zöld lehetett valaha. Előtte faluról jött fakó szekerek, kenderhámos lovakkal tartanak állomást, — a gazdák bemennek egy ital borra a kunyhóba, melynek udvarán néhány akácfa mérsékli a nap hevét, s jó italt mérnek: csömöri bort, paridi vizet. Rossz világ beszél, hogy itthon készült mind a kettő. De azért jól esik az a messziről jött fuvaros embernek ily meleg időben. Még városi urak is kirándulnak rá. Mire ide kiérnek, muszáj, hogy jól essék az

apró mennykő is, ha jégbe van hűtve. S ha megnéznek, kik azok a minden szép délután ide kivándorló nagyvárosi urak, — meglepetve lát-nók közöttök a magyar eposz nagy koszorúsát, Vörösmartyt, a színpad legnagyobb tragikai hőst, Egressyt, a magyar népszínmű terem-tő-jét, Szigligetit, s az író- és művészvilág nem egy kitinőségét.

Mert husz-huszonöt év előtti időkről beszélünk, a mikor a «rákosi Szahara» óázisa, a «Meztilábos» híres csárdája, keresett találkozásai pontja volt a szellem munkáinak, valahol Pest — vidékén. Azon túl aztán vége volt minden civilizációknak. Homokpuszta, merre a szem ellátott, jobbra a temetőig, balra a városligetig, közepén meg el egész a Rákospatakmenti szántóföldrökig.

A keresési ország-uton rengeteg zakatoló szekerek szállították ki-fele a városból a legfőbb exporttevéket akkor: az utcaz és házak szemét-jét. Ott az ut baloldalán, nagy tágas gödörbe behányták a gazt, mely ott kerek kis halmokban gyűlt össze a legközelebbi szél, a mikor az szépen vissza-szállította a városba legalább nagyrésztét. A visszamaradt rész aztán, esőtől megáztatva, naphővel fölfűllesztve, ott terjesztette a legintenzívbb illatokat, s természetesen a legfinomabb champignon, melyet drága pénzén vásárolt meg a piacon a város uri nepe.

Ilyen volt a vidék még tíz év előtt is. Akkor beütött a szédelgés kora, mely a száraz fából is vizet facsart. Egyszer csak azt hallottuk, hogy túl a «Meztilábos»-on, Isten háta mögött száz házat építetek egyszerre. S nem is valami viskót, hanem emeleteset. Szent Kleofás, ki megöda lakni, hiszen az már túl van az Operenczián!

És mégis így volt. A százház fölépült, négy sorban, huszonöt mind-egyikben. Egyszerre veteményes kertek, falkolák kezdtek alakulni a házcsoport körül. Egy-egy magános ház ki-kinőtt a földből azon a hosszú vonalon, mely az új telepet elválasztotta a várostól. Majd hire jött, hogy a város- ligetet kiterjesztik egész a keresési utig. Fialtal fa és bokorültetvények keltek ki a sivar homokból. Aztán a vámon túl nagy terjedelmű istálló-telep épült, tágas udvarral, a lovas honvédség számára. Majd fontosvezetési társaság alakult, mely birtokába vette a telepet, s a közte és a százház között el-terülő pusztamezőt elkerítette lóvásártérnek, 20 kr. bemeneti díjjal a közönséges és 60 kr. bemeneti díjjal az uri lovak számára. Pár évvel előbb arról volt ez a hely híres, hogy az itt összegyűlt esővíz tavaiban minden esztendőben két-három furdó gyermekek odafult.

De még itt sem szakadt vége a kultúra harapó tüzeinek, mely a vadon állapotnak mindinkább elhódította birtalmát. Tul a marhabajtó uton, a személtérakó területen, s az azon túl terjedő homokbuckákon apró piros szálkók kezdtek föltünedezni. Egy-egy magasabb pont reggel arra ébredt, hogy fehér-vörösrre festett póznával

van lezövekelve. Mint hangyarajok, munkás csapatok lepték el a homokdombok sárga oldalát, ázó, kapa, targonca, dioptra és libella, mérnöki lánccs és sextans sürgött-forgott a tágas mezőn, eltüntetve egy-egy halmot, s betemetve vele a szomszédos mélyedést. Levágták az emelkedéseket, néhol két-három ölmény réteget hordva le s találya rozsdás kardot, nyíl- és dárdahegyet, sisaktöröredéket, törött zablát és csonka sarkantyút, s a régiségbuvárak előtt annyira becses egyéb apróságot, mely azt bizonyítja, hogy nemcsak országgyűlést tartottak a kaczagányos ösök e helyen, fegyveres szavazás is nem egyszer tartott a Rákos mezén.

Mikor a nivelláló munka már jó előre haladt, itt-ott vizsgárg szökel elő a földből, karcos szivárványját szava a napsugárral. A még pár év előtt oly sivatag területet aláaknázták, behálózták a vízvezeték ereivel s kényszerítették a homokot, mely azelőtt minden tényeztet kiégetett, hogy tápláló dajkája legyen bokornak, fünek.

Ma már mindenki megtekintheti az új löversenyterét, mely két év alatt «ide teremtdött». Csendesesen nőtt meg, mint a fű, mely a futató pályát lepi. Nagy zajt nem csaptak, csak előálltak vele: ime, készen áll befogadni a merészt a próbálkozásra.

A csomóri ut jobb felén, a száz ház végében kezdődik az új versenyter és elnyulik egész a keresési utig, s ama magas halmokig, melyeken épen most a nagy vízvezetőit a városi terület egész külterületi terület vízvezetékének. A városi terület a keresési uttal összekötő arena-ut mentében van a löversenyter pályára felárócsa, faragott kapuival, bejárataival. Mindjárt a főkapunál van a pályáról csinos háza, nyaralóalakra építve, távolabb a nyergelő ház és istálló a versenylovak számára. Köröskörül csinos park 15,000 fával s 10,000 cserjével és egy fenyőiskolával, mely 20,000 szálból képezend balzamos erdőt, — hogy ha egyszer felnő. A parkozás maga mintegy 4000 frtba került, s már is sokat mutat, kivált a gyepes részek, a mi első sorban a vízvezetéknek köszönhető, mely 24 csapon ontja vizét a pázsitra és ültetvényekre. A vízvezeték költsége maga mintegy 17,000 frtba tehető.

Maga a futató pálya két parallel-vonalat képez, melyeknek végei félkörvonalakkal vannak összekötve, úgy hogy az egészen elnyújtott hossz tengelyű elyipsis-alakja van. A hossz tengely 1056 méter, a keresztmetszete mintegy 300 méter. Az egész terület 1 1/2 angol mértföldet tesz ki. Megjegyzendő azonban, hogy az elyipsisnek a tribünök felé eső vonala meg van hosszabbítva, hogy a két éves csikók egyenes vonalban futassanak. A versenyteret, melyet befűvesítésére óta folyvást öntöztek és hengereztek, nehogy süppedni találjon, a kör harmadik negyedében kissé emelkedőleg menedékes, s jól megpróbálja a lovak hátulso lábait. A futató pálya nivellálása 70,000 frtba került.

Az elyipsisen belül van az akadályverseny-pálya, mely gr. Bathányi Elemér terve szerint készült, ki e végéből a legkevesebb külföldi verseny pályakon tett tanulmányokat s nagy lelkiismeretességgel ügyelt a löversenyter összes munkálataira. Az akadályverseny-pálya szabálytalan 8-as alakot képez, a kanyarulatoknál két föl- és legruttató akadályal, egy fal-barriére-rel és a versenybírói pályához előtt egy kilenc láb szélességű vízárakkal van ellátva.

Az egész versenyterét fakerítés fogja körül. A közepén még halmok vannak, itt-ott fákkal benőve, melyek azonban a kilitást nem akadályozzák, sőt mint egyes fixpontok még elősegítik a futtatás megítélését annak különböző stádiumaiban.

A versenyter északnyugati részén áll a két nagy tribün, akként elhelyezve, hogy a nézők, ha a versenyter felé fordulnak, a nap által feszélyezve ne legyenek. A két épület már messziről szembe ölik nagy arányaival, kivált az első osztályu, melynek két szeglettornya azonnal magára vonja a figyelmet.

Izzéssel épült, hatalmas alkotmány, könnyed és elegáns, becsületére válik Fesztynek, a ki tervelte s el is készítette. A főajtón tágas, szilopos vesztübe jutunk, melyből jobbra nyílik az I. osztályu jegypénztári páholy, egy tágas étterem, háttérben buffett és a ruhatár. Balra van egy rendőrségi őrszoba, egy öltöző a jockey-k, egy másik az urlovak számára. Továbbá tágas öltöző hölgyek számára, titkári

szoba. A jockey-öltözőből egy ajtó egyenesen a mázsálóra nyílik, mely rácsoszáttal van elrekesztve. A lovar a mázsálóról külön ajtón egyenesen a gyepre lép, a nélkül, hogy valakivel érintkezhetne.

E helyiségek legtöbbje eleganciával, mondhatnók luxussal vannak felszerelve és beburkolva, a falakat kárpit, a padlót szőnyeg borítja.

A vestibülből, melynek egyik falán a löverseny térjárja látható, a bejárattal szemben tágas lépcső vezet fölfelé. A lépcsőtől jobbra és balra czukrasz- és hűtőszerek szolgálnak.

A lépcső főként földaladva, előttünk áll a löverseny-pálya, melyre innen is már teljes áttekinthetőség nyílik. Nehány ölményre beljebb áll a csinos vaskorlát, melyen túl a futató pálya kezdődik. Az a lejtős, gyepes térség, mely azon innen van, az a tulajdonképeni nézőtér. Kinn van itt a néző a szabadban, hol ezernél több ülőszék van elhelyezve. Mindenki oda ül, a hová akar. Nem szükség félnie, hogy ha hátulso székre ül, az előtte ülő eltakarja előtte a kilitást, mert, mint említettük, a talaj lejtős s a hátrább ülők magasabban ülnek.

A fedett állványt, mely mintegy 12—15 sugár vasoszlopra hajtva, az épületnek a két szöglettorony közé egész előlészét elfoglalja, valószínűleg csak esős időben fogja igénybe venni a közönség. Könnyű, szellős alkotmány ez, mely egészen a legújabb külföldi mintára készült. Vasszerkezet pókhálószerűen tartja a könnyű fedelét, mely palával van borítva s házáknak első kísérlet e nemből. Könnyű s a szeleknek és a ráradó nagy hőterhelésnek mégis biztosan ellenáll. Az ülőhelyek sorai lépcsőszerűen emelkednek egymás mögött. Nincs rajtuk se számozás, se támlány. Páholy is csak egy van, az esetleg megjelenő udvari kíséret számára. Mindenki oda ül, a hova neki tetszik s szabadon válogathat az 1200 ülőhely között.

A jobb oldali szárnytoronyba lépcső vezet föl egész a szabad tetőre, honnan a legszebb kilitást nyílik mindenfelé. A verseny-pálya, mint egy kigöngyöltetett földabrosz terül lábaink alatt. A távoli csomóri halmok, gödöllői erdők határolják előttünk a láthatárt, melynek széléről élénkbe csillan a főthi templom kettős tornyával, míg rajta innen a majorságok, malmok, a rákosfalvai telep, túl jobbra Kőbánya stb. tűnnek elő. S ha megfordulunk, ott látjuk alattunk Budapestet, a királyi várakkal, a Szent-Gellérttel, a Sváb- és János-hegygyel s az egész budai, ó-budai, szent-endrei és váci hegyláncszal.

A nagy csarnok-épület legszebb része azonban a balszárny. Ebben van elhelyezve a királyi páholya. Külön lépcső vezet hozzá, pompás vörös szőnyeggel fedve. A lépcső karzata kemény faragott tölgyfa, oszlopokkal. Nagy ablakok világítják meg a falfestményekkel ellátott lépcsőházat, melyből előszobába s onnan egy nagy tágas társalgó terembe jutunk, mely valóban fejedelmi pompával van berendezve. Felső padozata faragott tölgy, úgy szintén a fal is tölgyfaburkolattal van ellátva, valamint az ajtók, ablakok keretei is s különösen egy nagy gonddal készült faragványos kandalló. Mindez a legtisztább renaissance-izlésben van tartva s a legkisebb részlet is stilszerű. A felső padozatról a falakon gazdag, nehéz zöldbáronny drapériák fügnek alá, megfelleve a szintén ilyen színű és anyagu burtozatnak.

E nagy társalgó terem szárnyas ajtaja a páholyba vezet, mely nem sokkal kisebb az előbbinél. Diszítése is hasonló, csak hogy itt a zöldbáronny helyett vörösbáronny foglalja el, gazdag aranyozással. E páholy maga is egész zárt terem; a verseny-pályára néző előlére — egész kapu, — érzélemmel-redőnyvel van elzárva, mely fölvonatva, tágas erkélyre visz. E terem egyikének belső berendezése 6—7000 frt. Maga a felső padozat tölgyfaburkolata 15,000 frtba került.

Az udvari páholy alatt van a jockey-klub páholya, ezzel szemben, a futatótér elválasztó vasrács mellett a versenybírói páholy.

A csarnokok nem esnek a verseny-pálya középtengelyébe, hanem úgy vannak építve, hogy a futtatás utolsó részét — a «least coming»-ot, — mely a legérdekesebb, hosszan látható s a néző. A célpont tehát a baloldali kanyarulathoz, mely felé a futás indul, közelebb van, mint a jobboldali felé esőhöz, a honnan a pályát körül futott lovak érkeznek.

A II. osztályu fódott csarnokban alig is-

merne rá valaki arra a régre, mely az előbbeni löverseny-pályán állt. Pedig egészen annak az anyagából készült s még így is belekerült 10,000 forintba.

A két előcsarnok között lesznek a totalizateurok, 5 az első és 5 a második osztály számára. Ugyanitt lesz ez utóbbi számára a restauráció is. Az első osztályu jegy följosítja birtokosát, minden szabad helyiséget bejárhatni, a pálya belseje pedig, a csarnokokkal szemközt, 20 kr. belépti díj mellett mindenkinek nyitva áll.

Az új löverseny-pálya nagy pénzbe került a társulatnak. Nem számítva a terület átengedéseért a városnak fizetett bért (a szerződés 49 évre szól, mikor a verseny-pálya minden rajta-levőkkel a város birtokában megy át), a terület kiegészítésére szükséges magántelkek (13,000 □ öl) 63,000 frtba kerültek, a pálya-nivellálás 70,000, a vízvezeték 17,000, a parkozás 4000, az akadály-pálya 2000 frtba, — a nagy csarnok 73,000, belső berendezése 17—20,000 frtba (maga az udvari páholy 10,000 frt), a régi tribüne átépítése 10,000 frtba, a vaskerítések 8000 frtba, azon felül a nyergelő, istálló, őrház, az utak, a külső kerítés, tarackozás, a járda és közvezés (melyet felében a város visel), a totalizateur stb. — nagyon megközelíti az összes költséget a fél milliót.

Azt hiszszük azonban, mégis dúsán jövedelmező beruházás lesz ez. Nincs város Európában, melynek löversenytere oly kemény öltözétközéppontjához, mint most Budapesten. Eddig 10—15 frtba került egy kétlovas kocsi a régi löversenyterre; most egész a kapujáig járnak a 6 kros omnibuszok s a gyalogséta se fászt ki odáig senkit. Tán nem eszünk, ha igen nagy közönséget jósolunk az itt tartandó versenyeknek. Az e hó 17—19-én tartandó első löversenyek erről, azt hiszszük, a kételkedet is meg fogják győzni.

A király utazása Galicziában.

Lengyel lovagok.

Egy negyed százada már, hogy az osztrák örökös tartományok uralkodója körutat tett birodalma északi tartományában, nem esoda tehát, ha a lengyelek, kiket a mostani látogatás főképp illetett, valódi ünnepet ültek e körut alatt s e fényes utazás részletei sok ideig megmaradtak a résztvevők emlékeiben. Többször megemlékezünk mi is már e körutról, mely után csaknem közvetlenül következett a fejedelem nem kevésbé fényes fogadtatása Czeglédén és Pécsen. Most, midőn a dolog természeténél fogva a hazai ünnepélyességekről részletesen megemlékezünk, alkalmat veszünk magunknak, hogy e nevezetes galicziai körut egyes részleteit, különösen a régi hirneves Krakkó város által rendezett fogadtatásból még egyes jeleneteket bemutatassunk olvasóinknak.

Szeptember elején, már hajnal előtt 3 órakor elindult a király Olmützből, melynek közelében előttevaló nap nagy fegyvergyakorlatok voltak. Mindenütt, hol az udvari vonat megállt, a morva és sziléziai államokon üdvözölő beszédek tartattak s a kisebb állomásokon is kora hajnalról fogva összegyűlt a szomszédos falvak és mezővárosok lakossága, gyalog vagy

lőháton. A király finom tapintattal úgy intézkedett, hogy ily helyeken, hol emberek állottak, a vonat lassan menjen.

Dzieditz állomásán már látható volt az első lengyel paraszt banderium, nemzeti öltözetben. A lelkészek lobogók kíséretében odavittek az iskolásyermekeket. A hol rövid ideig tartó megállás volt kiszalva, a lovas banderiumok lehetőleg közel mentek a vasúthoz s kis, de rendkívül gyors lovaikkal sok ideig versenyeztek a vasutal, hogy a király közelében tovább lehessenek.

Neha, különösen Oszwiecimmél, úgy tünt fel, mintha az összes vallásfelekeztek óriási közös bucsut rendeznének. A római katolikus lelkészek mennezet alatt jelentek meg s a keresztrel áldólag intettek a fejedelem felé; a görög-katolikus lelkészek s a pópák (görög-keletiek) díszöltözeteikben magasra emelték a keresztet; az orthodox rabbi hosszú lengyel kaftánjaikkal, lecsüngő szakállaikkal és festői premas sipháikkal, a modern izraeliták négy-szögű sapkáikkal s különös öltözeteikkel nagy, néha igen is nagy ezüst-s aranyos thorákat (törvénykönyveket) tartottak kezökben. A zászlok és baldachinok körül sereglettek a hívők s a tanuló ifjuság.

Az ország első vasuti állomásánál Potoczki gróf helytartó császári állami egyenruhában, Wodziecy gróf marsall gádag nemzeti öltözékben üdvözölték a fejedelmet a diadalkapunál. Brody város polgármestere s a küldöttségek legidősebb tagja ősi szokás szerint az ország czimerevel ellátott tányéron nyújtották át a sőt és kenyeret.

Tánczólo parasztek.

Reggel 10 órakor gyönyörű időben érkezett meg a király Krakkóba. Valódi diadalmenet volt itt az egész ut. Háromszáz vidéki nemes nemzeti díszöltözésben, csillag drágakövekkel megakva. Galiczia városainak s falvainak küldöttségei fogadták a királyt. A tartománygyűlés elnöke tartotta az üdvözölő beszédet. A nemes-ség s a küldöttség tagjai gyalog kísérték a királyt a Florán-kapuig, hol Ziblikievecz polgármester nyújtotta át a város kulcsait. E kapu még a régi 36 kapu maradványa, melyek egykor Krakkó erősségét díszítették. Szép nők s díszes közönség emelték a látvány ünnepélyességét. Hatszáz paraszt lovas állott körül ősrégi nemzeti öltözékben s ez öltözék vetekedett az urak fényével. Albrecht főherceg kíséretében ezután tovább hajtatták a királyt Potoczki fényesen földiszított kastélyába, mindenütt élénk eljenzésekkel fogadva. A fogadások után a király a város nevezetességeit tekintette meg, majd hadi szemlélet tartott s este a ritka fényes eszközöltt kivilágítást szemlélt meg. Különösen szép volt s «Sukkiecice» nevű csarnok kivilágítása. Ez egy ősrégi nagy épület Krakkó legnagyobb terének, az u. n. «kőpiazcnak» közepén. Még Nagy Kázmér király építtette ritka fényvel. A földszintjén elhelyezett áru-, többnyire posztó-csarnokoktól vette nevét. Emeletén nagyszerű hangverseny- és táncszertnek vannak. Régisége, művészeti márványfaragványai s díszítőművei, melyek körvonalait gyönyörűen tüntette föl a lámpák ezernyi tömege, a görög és bengáli világítás, Krakkó egyik legérdekesebb épületevé teszi.

S így tartott ez — mint már más alkalommal is említettük — három napon át folytonosan.

A mulatságok özönét megemlíteni is hosszas lenne. Csak a palota előtt nyilvánosan végbe ment komoly parasztlakodalmat és aratási ünnepeket érintjük meg. Mindkét alkalommal parasztek zenéje játszott, az ifjak és férfiak ujjongva dobálták kalapjaikat levegőbe s a kövezett téren nemzeti táncot kezdték járni. A király maga is közéjük ment, megtekintette mulatságaikat s a lakodalmat két párt dúsán megajándékozta.

Dulcigno.

Dulcigno, mely előtt a hajóhadit tüntetésnek végre kellett volna mennie, nem most hall először harszni zajt, mióta a kis kikötő várost az 6s hajdan-korban a fekete és göndörhajú kolhusok egy eltvedt csapatja megalapította. Róma elrabolta Dulcignót (Colchinium) az illyrektől, Gentius utolsó királyuk halála után s később e hely, mint az egész egykori Illyria, kézzel kézzel járt. Majd a rómaiak, majd a bizneciak, majd a szerbek vagy veleneczek, majd a magyarok voltak Dulcigno és vidéke urai. A bizneci és szerb birodalom bukása után Dulcigno 1420-ban önkényt meghódolt a veleneczeknek és 150 évig maradt birtokukban, míg 1571-ben a törökök ejtették hatalmukba. Dulcigno ez alkalommal a fozsgotatás s a lángok áldozatává lett. A ki nem akarta hitét megtagadni, kénytelen volt a Skutari maradtak hegyek közé menekülni. A Dulcignóban maradtaknak át kellett térniök az iszlamba, s minthogy a dulcignóiak mindig híres hajósok voltak, mint matrózoknak a padisa szolgálatába kellett állniök.

A veleneczi köztársaság, fölsimervén Dulcigno tengerének becsét, 1696-ban megkísérelte e kikötői állomást Törökországtól visszavenni, de eredménytelenül. Utoljára 1722-ben kísérelték meg a veleneczek Dulcigno meghódítását, de az időközben a porta és a köztársaság közt létrejött béke a hosszas ostrom megszüntetéséhez vezetett. 1878 január 17-én Flamenác vojvoda alatt a montenegróiak hódították meg Dulcignót, de a berlini béke rendelkezései szerint a várost ki kellett üríteniök, melyet most, a hatalmak határozatai szerint, ismét birtokukba kell venniök.

Attól a pillanattól kezdve, melyben Dulcigno török uralom alá került, az adriai és a földközi tenger egyik legféltelmesebb kalóz-fészke lett. A dulcignói hajózárdák és agák, kik akkor több mint 500 hajóval rendelkeztek, mindig Éjszak-Albánia legzadagabb lakosai közé tartoztak és Stambulban képviselőt tartottak, kinek a dulcignói kalózokat a portánál és a szultánnal időszerű ajándékok által kegyben kellett tartania. A skutarii pása nem volt távol, ezt tehát alkalmilag könnyen meg lehetett nyerni, így történt, hogy a dulcignóiak, Európa panaszai és a porta panaszai dacára, rabló mesterségüket még 50 évvel ezelőtt is üzhették. Ha valamely hatalom — mint különösen Anglia — panaszkodott, a dulcignóiak erről eleve értesítettek, úgy hogy a szultán vagy a kormányzó minden panacsa későn érkezett, vagy jól megfizetett félreértés következtében nem hajtattott végre. Csak midőn Szulejman pása volt a skutarii kormányzó, támadták meg és gyújtották föl a dulcignóiaknak a Val di Noce kikötőben horgonyzó hajóhadát. Az időtől fogva a dulcignói tengerészek folyvást hanyatlott s csak két évtized óta emelkedik ismét s ma körülbelül 220 parti járműve van, melyek közül azonban egy se nagyobb tartalmu 200 tonnánál.

Dulcigno, a tengerről nézve, meglepő látványt nyújt és kis vízhoz hasonlít a nélkül, hogy az volna. Még ha a sáncok és várakal jobb karban volna is, se volna az erőnek jelentősége, mert a musurai és golenczai körülvekvő magaslatokról teljesen belátható. A várakalon belül van a régi és tulajdonképi város, mely mintegy 80 igaz török házból és házacskákból áll, melyen görbe, meredek és nyomorultnak kövezett utcákkal mennek keresztül-kasul. Nehány épület egy-emeletes, pompás kilitást nyújt a tengerre és rendszeren a helység gazdagabb családjainak tulajdonát képezi. A vársánc déli bástyáján még megtalálhatók egy régi, sziz Máriának ajánlott még megtalálhatók egy régi, sziz Máriának ajánlott még megtalálhatók maradványai, melyek e katolikus templom régi eredetére mutatnak. A régi város közepén egykor magas, négy-szögű torony állt, mely

SEYMOUR LORD, a tengerügy, a nemzetközi flotta parancsnoka.

szabad kézből, minthogy irni, olvasni nem tudnak s így tervrajzot se készíthetnek. Az Észak-Albánia és Apulia és az albán tengerpart hosszában Dulcignótól Valonáig a parti hajózás nagyobbul, s bizonyos czikkkel, pl. a tengeri sóval való kereskedés csaknem kizárólag a dulcignóiak kezei között van. A hajók egyszerű felszerelése, az alacsony bér és az olcsó ellátás következménye a rendkívül alacsony szállítási díjak s így a dulcignóiak a dalmáciai és délolaszországi parti hajósoknak jelentékeny konkurrencziát csinálnak. A dulcignói kikötő nem tágas és sekély. A hora és a sirocco oly erővel képes ott föllépní, hogy oly esetekben még halász-bárkák is inkább a közel fekvő Val di Noce kikötő vagy a San Giovanni di Medua öblöt a Drin toroklata mellett keresik fel, mint a dulcignói kikötőt. A dulcignóiak ugyan azt állítják, hogy egy földrengés jelentékenyen megkisebbitette kikötőjüket, de mindent összevéve, Dulcigno városa és területe alig éri meg azt a költséget, melyet az egyesült hajóhad eddig fölemésztett.

Ez alkalommal bemutatjuk az európai egyesült hajóhad főparancsnoka, Seymour angol altengernagy arcképét. A flotta működéskének megkezdését nem csekély mértékben hátráltatta az, hogy ki legyen a főparancsnok? Mert az csakugyan rendkívüli eset, hogy valamely hatalom, sőt sőt hatalom valamely idegen állam parancsnoksága alá bocsássa fegyveres erejét. De hát az akézi egységnek biztosítása végett még is elkerülhetetlen volt, hogy — természete-

tesen korlátolt hatáskörrel, — főparancsnok választások. S mivel Anglia a legnagyobb tengeri hatalom, természetesnek látszott, hogy a főparancsnokság az ő kezébe tétessék le s hogy a választás éppen Seymourra esett, oka az, hogy az egyes hatalmasságoknak az egyesült hajórajnál levő hajóparancsnokai között Seymour a legidősebb tengerész.

Irodalom és művészet.

A Franklin-társulat naptárai 1881-re megjelennek s nagy változatosságban kínálkoznak a közönségnek, mely megszokása és izlése vagy házi szükségéi szerint válogathat közöttük s nyulhat egyik-he vagy másikhoz, a mint a könyvpiacznon kiterítve vannak. Itt van mindenek előtt:

1. A **Nemzeti nagy képes naptár**, mely a tiszti névtárral 152 lapon — b5 tartalommal, számos szép metszettel, közérdeklű közleményekkel szolgál az olvasónak. Mindjárt elül két műlap van mellékelve, melyek egyike Munkácsy „Milton”-ját, másikja Benczur „XVI. Lajosát” (családjaik körében) sikerült metszetekben tünteti föl. A tartalmat Petőfi Sándor kéziratainak egész oldalt elfoglaló másolata („Dalaim”) nyitja meg, ’edves adománnyal a legnépszerűbb magyar költő tisztelőinek, kiknek száma annyi, a hány magyar ember van — a külföldet nem is számítva. A leendő magyar királyné (Stefánia) arcképét a gödöllői királyi park egy szép részlete követi; majd b. Haymerle a külügyminiszter, Kállay Béni a magyar osztályfőnök s b. Falke szintén a külügyminiszteremből, — s hogy az arcképekkel végezzünk: a politikai világból még Ordódy miniszter, Csengery Antal, Ivánka Imre és Hegedüs Sándor, Szilágyi Dezső, Ormós Zsigmond temesi főispán, Pallavicini őrnagy, — az írói világból Arany, Jókai, Gyulai, Szász, Vajda, Ipolyi, György Aladár, Kazár, s végre Pulszky Polyxena k. a. arcképei, élet- és jellemrajzi adatokkal. Az évkönyvben találjuk még a Petőfi-reliquiákat, „Velencezse legszebb képét” (Krisztus és a tanítványok, Paolo Veronese-tól) és sok más közleményt, melyeknek folkeresésére olvasóinkat magára a könyvre utasítjuk, melyet ez évre is Áldor Imre szerkesztett, s melynek ára most is 1 ft.

2. Tegyük második helyre a Franklin-naptárak veteránját, a már XXVII. évébe lépő **Protestáns naptár**, melyet néhány év óta Dűzs S. tanár szerkeszt. E naptár egyik feladata a protestáns egyházi és tudományos élet jeleséinek képesarókat adni, évről évre újakkal kiegészítve, az irántok érdeklő s tisztelettel viseltető (kétségkívül nem kizárólag protestáns) közönségnek. Így találkoznak a jelen évfolyamban Fabinyi Teofilal, az evang. bánya-kerület új felügyelőjével, Tarczy Lajossal, a magyar tanárok és tudósok egyik elsőrendű veteránjával, kinek nem egyedüli érdeme a gondviselés különös kegyelméből az idén már tanársága 50 éves jubileumát üli, Kerkapoly Károlylyal, a nagy eszű államférfival és tudós tanárral, Bertier Eugennel, a kitűnő francia protestáns egyh. szónok és íróval. A naptár többi közleményei is, ismertetőik és szépirodalmiak, a protestáns élet- és eszmekörből vannak véve; a tiszti névtár is a magyar protestáns egyházé. Ára 50 kr.

3. Egy évvel fiatalabb, de nem kevésbé közkedveltségű az **István bácsi naptára**, mely most XXVI. évfolyamába lép. Tartalma részint a kath. egyházi életből és történetől, részint a köznépi s falusi élet-körből van véve, a mi ez évkönyv nagy elterjedését s állandó népszerűségét igazolja is, biztositja is. Rotavata: Az erkölcsi világ; gazdák naptár, közhasznú ismeretekkel; népnevelők naptára, de nem kizárólag tanítókat érdeklő tartalommal; honleányok naptára, Stefánia hgnő arcképével; történetiek s végre István bácsi a hazában és a nagy világban; a természet és iparvilágban. Mind népszerű közlemények, sok képpel. E naptár ára is 50 kr.

A közhasznú, hogy ugy mondjuk szaknaptaarak közt első sorban áll

4. A **Falusi gazda naptára**, melynek már XVII. évfolyama fekszik előttünk, legbiztos jelölő annak, mennyire el van közhasznúnak ismerve. Szerkesztője Sporzon Pál, a „Gyakorlati Mezőgazda” szerkesztője. E derék kézi könyv a mezőgazdaság egyes ágainak s gyakorlati kérdéseinek beható, de mindig népszerű fejtegetése mellett, az é téren fölmerülő

újabb vívmányokra is kiterjeszkedik; gépeket, művelési módokat stb. képekben és tisztes leírásokban ismerteti s évről évre oly gazdag és tanulságos tartalmat nyújt, hogy máris egész gazdasági tankönyv-tárrá nőtte ki magát. Ára 80 kr.

5. **Borászati naptár**, VIII. évfolyam, szerkeszti dr. Nyáry Ferenc, méltó, bár jóval fiatalabb társa az előbbinek; a gazdaság azon ágát tárgyalja, mely nálunk oly nagy fontossággal bír, mely nemzeti gazdagságunk egyik főforrásává válhatik az okszerű művelés által, a mely körül azonban még annyi a tanulni és tenni való. Epen erre akar segíteni ez évkönyv, mely a szőlőművelés és borkezelés körüli szükséges tudnivalókat alaposan, de egyszersmind közérthetően tárgyalja, a külföldi kezelésekkal s hazai tapasztalatokkal és szükségekkel ismert meg, s tanulságos előadásait mindenütt képekkel is világosítja. Ára 80 kr.

6. A **magyar nők naptára**, melyet Beniczky Irma már XIII. évfolyamban nyújt, szépirodalmi s mulattató tartalmán kívül, mely szintén a női élet tágabb köréből van véve, különös gondot fordít arra is, mi a nőknek tanulságos lehet, bár az idén a hasznos tudnivalók rovata jóval szűkebb térre szorult, mint az előző években. A házi nőknek igen alkalmas teszi e naptárt, hogy a háztartási, költség- és mosási jegyzékek számára célszerűen rovatolt, elégséges számú lapok vannak hozzá mellékelve. Képei számosak és szintén csinosak. Ára 60 kr.

7. Az **Eötvös-naptár**, György Aladár és Luttenberger Ágost által szerkesztve, — még csak IV. évfolyamát járja ugyan, de — különösen tan- és nevelésiügyi tartalma gazdagságával máris széles és állandó közönséget biztosított magának. A jelen évfolyam a tanügyi érdemes munkáisi közül Majer István kanonokot (a népszerű István bácsi), a közlebről elhunyt Szabóky Adolfit és Csengery Antalt, Tóth József pestmegyei tanfelügyelőt, a kitűnő nevelőnét Zirzen Jankát, Orley János, Komáromy Mihály és Németh Endre érdemes néptanítókat vezetni és mutatja be. Kiváló érdeket kölesönöznek e naptárnak az Eötvös-alap ügyiratai s számadásai, melyek itt egész terjedelmükben közölhetők. A tartalom többi része is érdekelnek nemcsak tanítókat, hanem minden iskola-barátot, — s ki ne volna az? Ára 60 kr.

8. A **Jáderék-naptár** is huszadi évfolyamát éri már, s el lehet róla mondani, dieséretére, hogy évről évre jobb. Nem keresi már a hajmeresztő dolgokban az érdekességet s szellemtelen szellemhistóriák helyett természeti, társadalmi és erkölcsi rendkívüliségek és különlegességek által igyekezik érdekelni s mulattatni oktatni. Képei is e célra vannak megválogatva. Elég közülök a spanyol-czigányok tanya, a zulu-kafferek táncza, a lenlez-leányok s étája Salamancában, egy nihilista tanuló elfogatása stb. stb. jól sikerült képekre utalunk. Ára 60 kr.

A szorosabban politikai irányú és tartalmu naptárak közül

9. A **Kossuth-naptár** már XL. évfolyamában áll a külföldön élő nagy hazafi számtalan tisztelőinek rendelkezésére. Majdnem kizárólag Kossuth életét és családját illető tárgyakból van összeállítva tartalma. Czimképe: Kossuth nejének, két nővérének s két fiának arckép-csoportozatát tünteti föl, melyet a szövegben Kossuth anyjának arcképe egészít ki. A „Kossuth gárdájából” című cikk a függetlenségi párt néhány kiváló tagjának (Németh Albert, Herman Ottó, Verhovay, Thaly K., Eötvös K., Tórs Kálmán) arcképét s rövid jellemrajzát adja. Itt van ezen kívül a forradalom első vértanúja: Mednyánszky László. A tartalom többi része is hasonló körben s szellemben mozog. Ára 40 kr.

10. A **Népszóló-naptár** még régebbi vállalat. Már XIII. évfolyamába lépett. A nép számára pártkülönbéget nélkül szerkesztett évkönyv, a mely Petőfi életéből vett közlemény mellett Arany János nagykorúsi, s Kossuth atyjának dabasi háza rajzát és ismertetését, b. Haymerle külügyminiszterünk mellett a vaskanczellár (Bismarck hg) életét s jellemrajzát, az osztrák parlament ismertetése mellett a magyar történetből vett képeket közöl, a magyar korona ismertetését s újabbkori viszonyait elbeszélést, a bosnyák ezimert stb. Ára 40 kr.

11. Az **Új honvéd-naptár** szintén XIV. évfolyamába lép már s ezuttal is megfelel ezimének. Az új honvédelet mellett azonban a dicső emlékü 48-iki honvédelet sem hanyagolja el, sőt összekötő kapcsolul akar szolgálai a kettő közt. Közleményei „a dicsőség napjából” (a viziknai visszavonulás, a branyiszki csata — képpel), Bem szobra, Mednyánszky László stb.: mind a régi emlékeket költik föl, s buzdítják a honvédeket, hogy méltó örökösei legyenek a dicső névnek, melynek viselői. Ára 60 kr.

12. A **magyar nép naptára**, „képes kalendárium, sokféle hasznos és mulattató olvasmánygyal ellátva, toldalékal Paprika Jancsi „Neveünk” — tárczája — már kisebb igényű, inkább a köznépek való naptár, mely jobbára a vásári ponyván s utazó könyvkötőktől fog elkelni; de a maga helyét szintén megállja. Ára 30 kr.

13. **Nevessünk**. Humorisztikus és adoma-naptár, sok bolond és mulattató képpel, havi és heti jóslatokkal és élcezzel s sok tarkabarkasággal. Ára 40 kr.

14. Német ajku hazánkfiaink, nagyírézt hazafias tartalommal (Petőfi ifjúsága, két csinos képpel; P. Aszódon, P. Selmezen; a legnagyobb magyar és családja stb.) kínálkozik a **Neuer Illustrirter Volkskalender für Ungarn und Siebenbürgen**. Ára 50 kr.

A jeles írók iskolai tárából, melyet Névy László szerkeszt, a Franklin-társulat kiadásában újabban a következő művek jelentek meg: **XI. füzet**, „Toldy”, **költői beszély Arany Jánostól**, iskolák számára nyelvi jegyzetekkel ellátta Lőr. Albert. A mű emílapja elé tett hirdetés tudatja, hogy ugyane mű ugyanazon tollból, **b5 nyelvi és tárgyi magyarázatokkal** ellátva is sajtó alatt van. Ez iskolák számára készített kiadás, mely céljának tökéletesen megfelel, remélünk engedni, hogy a következőben még többet fog nyerni irodalmunk s nyelvtudományunk. — **XII. füzet**, **Shakespeare „Julius Caesarja”** (Vörösmarty fordításában), jegyzetekkel Névy Lászlótól. — **XIII. füzet**, **Goethe „Iphigeniája”**, bevezetéssel és magyarázó állami főreáliskolában a német nyelv és irodalom tanára. — **XIV. füzet**, **Goethe, Hermann und Dorothea**, magyarázza **Weber Rudolf** főgymn. tanár. Három remeke a külföldi irodalomnak, illetékes emberek magyarázó jegyzeteivel hozzáférhetővé téve az iskolai ifjúságnak. E vállalat minden újabb füzetével életrevalóbbnak s hasznosabbnak bizonyul. A hazai s külföldi irodalom remekei így vezetve be, az ifjúság figyelmét s értelmét oly hasznosan és sikeresen foglalkoztatják, hogy az irodalmi oktatásnak eredményétőlők méltán várhatjuk. A füzetek ára, terjedelméhez képest, 50—70 kr közt váltakozik.

Istóczy folyóirata. A „12 rőpirat” első füzete megjelent, három ivnyi tartalommal.

Bevezető cikkében Istóczy elmondja, hogy 1878-ban megindított lapja megbukott; szől azokról, kik az anti-semita törekvések ellen mozgalmat akarnak indítani; de ő buzdítást nyer abban, hogy az anti-semita mozgalom külföldön, különösen Német-s Oroszországban s Észak-Amerikában hevesen megindult. Ezután „A talnudi” ezim alatt e vallásos könyv azon pontjait idézi, melyek a nem zsidók ellen gyűlöletet terjesztenek. Ismerteti továbbá a „Kagal”-t, mely Oroszországban szervezte üzi fondorkodásait a keresztények ellen s hazánkban állítólag szintén létezik. „Reformálható e a zsidóság?” ezim alatt B. Szilágyi Dezsővel polemizál, ki a zsidóságok szintén gyűlöli, de csak vallása miatt s azt reformálni óhajtja. Ezután egy New-York államban Saratoga városban mult évben tartott zsidóellenes kongresszus jegyzőkönyvét, a német anti-semita egylet folyamodását Bismarckhoz ismerteti, néhány külföldi lap anti-semita cikkét közli s a képviselőház naplójának kivonatát Miklós István ismert interpellációjára vonatkozólag. Ez utóbbiakat kivéve tehát, mint láthatjuk, az egész füzetet Istóczy írja. — A „12 rőpirat” füzetenként is kapható 50 kr-jával, előfizetési ára pedig 5 ft egész évre. A kiadóhivatal Budapestben, stáció utca 36. szám alatt van.

Új zeneművek. **Bernett** Bertalantól újabb ismeret két zenemű jelent meg zongorára. Az egyik: „Szent-antali ábránd”, Koburg Fülöpné hercege-asszonynak ajánlva; a másik „Fővárosi emléke”, csárdás; ára mindkettőnek 80—80 kr. Az ugyane szerzőtől nemrég megjelent „Alesuthi hangok” című zenemű, mely Klottid főhercegnőnek van ajánlva, szintén kapható a hangjegykereskedésekben.

A nemzeti színház operájának kitűnő vendége **Wiltné** e hó 12-én vett búcsút „Lochengrin”-ben, mint Elza, melyhez ha nincs is sugár névése, de e hiányt pótolja rendkívüli művészete. Wiltné távozta után két vendég-művésznő fogja a drámai hősnők szakmakörét énekelni: **Borsi de Giulii** asszony, ki először e hó 19-én lép föl a „Faust”-ban, november végéig. Decemrben pedig **Wisiak** Emma asszony vendégszerepel, ki a mult télen Nápolyban nagy hatással működött.

Közintézetek, egyletek. **A magyar tud. akadémiá** e hó 11-én tartott ülésén **Lány Lajos** (mint vendég) a magyar és osztrák államháztartás tíz évi eredményéről értekezett. A felolvasó mindenekelőtt összehasonlította a póthitelt illetőleg a magyar és az osztrák államháztartást s azon eredményre jut, hogy nálunk a póthitelt minden évben tetemes milliókkal szaporítja az előirányzat, míg az osztrák zárszámadások kivétel nélkül kedvezőbb eredményt mutatnak fel, mint az előirányzat. Az összes költségek és kiadások összehasonlítása arra az eredményre vezet, hogy bár Ausztria vagyoni előnye igen nagy Magyarországnál fölött, mégis mindkettőnek mérlege az utolsó tíz év alatt kedvezőten s ezen csakis közvetett adók utján

lehet segíteni. A tetézéssel fogadott felolvasás után **Szilágyi Sándor** terjesztette elő jelentését a gyulafehérvári káptalanban tett kutatásainak nagy eredményéről, mert a levéltárt két rendben ért pusztulás daczára megmérhetlen a kincs, mely eddig annak ismeretlen osztályából világosságra került.

A XIII. századtól kezdve a molháosi viség terjedő időköz hártyaokmányait mellőzve, igen becses politikai iratok vonták magukra Szilágyi figyelmét, mint pl. Korlátközi Oswald instrukciójának eredeti fogalmazványja 1599-ből és a János Zsigmond által Békesnek adott instrukció eredeti példánya 1570-ből. Szamosközy „Hebdomadák” munkája elvesztett részletének pár itvörédeke, valamint egy füzet epigramm ugyane szerzőtől nagyban fozkótták a buvárnak kutatási kedvét, míg I. Rákóczy György diplomáciájának majdnem egészben való fölledezése a kutatások történetében fontos pont gyanánt foglal helyet. Föltalálta Szilágyi Sándor Forgách Ferencnek — mint Toldy nevezi „kora Tacitusának” — élete utolsó napjaiban Páduból Báthory Istvánhoz írt sajtákezüi magyar levelét, valamint Bethlennek, az országa anyagi jólétét mellett szellemi emelkedését is igazán szívén viselő nagy diplomata fejedelemnek Alvinczyvel, a híres kassai pappal folytatott levelezését, mely levelek bepillantani engednek azon kor irodalmi, vallásos és tanügyi viszonyaihoz s írójuknak fenkolt szelleméről tanuskodnak azokkal a rágalmakkal szemben, melyely ellenségei e csaknem férdhetetlen jellemet bemocskolni igyekeztek.

A Petőfi-társaság e hó 10-én tartotta havi ülését az akadémia Kisfaludy-termében Északy Károly elnökele alatt s nagyszámu hallgatóság jelenlétében.

Első felolvasó **Bodnár** Zsigmond volt, ki a „Fanny hagyományai”-ról és szerzőjéről, Kármánról értekezett. Értekezése tulajdonképen polemia volt mindazok ellen, kik eddig a Kármán művéről írtak s kik méltányolják a régi író művét. E tekintetben Bodnár egészen „külön” álláspontot foglal el. Ezután **Torkos László** olvasta föl „Kigyóóbr” című regénye népszimfónének első felvonását. E szimfóné tulajdonképen tündéri mesejáték s alapja egy népmese, mely szerint Csilla tündérelány beleszeret egy halandóba, Zenőbe, ki azonban Rózsát, a földi leányt szereti, miért Csilla elátkozza, kigyóóbrba bujtatja és sok veszedelembe juttatja, míg végre Zenő és Rózsza mégis egyesülnek. Harmadik felolvasó **Lauka Gusztáv** volt, ki „Egy eltévedt csók” című vig elbeszéléssel folytonos derültségen tartá a hallgatóságot.

Az előadások után zárt ülés következett, melyben elhatározták, hogy a társulat kiadja a **Szász Gerő** újabb költeményeit s ugyane szerző „Rolandné” című tragédiáját. A kis-körösi Petőfi-ház átvételét Északy Károly, Lauka Gusztáv és Neugebauer László fogják a társulatot képviselni.

Egyház és iskola.

Az evangélikus bánya-kerületnek nagygyűlése e hó 9-én volt Budapestben, s ekkor igttatták be ünnepelesen a kerület új felügyelőjét, **Fabinyi Teofil**t. Az iskolateremből vonultak a templomba, hol Győry Vilmos lelkész megható imát (költői versekben) mondott, s Szeberényi Gusztáv szeptentendens üdvözlő a küldöttség által meghívott felügyelőt, ki letette az esküt s hosszabb beszéddel foglalta el székét, hangsúlyozva, hogy a kor szavatát kellően megértett, annak szellemében működni s e mellett azonban az egyház iránti hűségét bebizonyítani, ez a közös feladat, melyre törekedni kell. Az élénk helyesléssel fogadott beszéd után b. Radvánszky Antal, mint az új felügyelő elődje, Földváry Mihály alispán, mint eszepegességi felügyelő s Breznay tanár, mint a középiszkolai tanárok megbízottja, intéztek üdvözlő beszédet az új felügyelőhöz.

Mi ujság?

* **Bem szobrának** ünnepélyes leleplezése alkalmasból bemutatjuk szabadságharcunk és nagy vezérének egy 1831-ki arcképét, mely őt mint a lengyel szabadságharcz egyik hadvezérét tünteti föl. Miután 1848/9-ki arcképeiből többet közöltünk már lazonban tetemes milliókkal szaporítja az előirányzat, míg az osztrák zárszámadások kivétel nélkül kedvezőbb eredményt mutatnak fel, mint az előirányzat. Az összes költségek és kiadások összehasonlítása arra az eredményre vezet, hogy bár Ausztria vagyoni előnye igen nagy Magyarországnál fölött, mégis mindkettőnek mérlege az utolsó tíz év alatt kedvezőten s ezen csakis közvetett adók utján

maszkodva van feltüntetve, kiemelve azt a fegyvermenet, mely iránt ő oly nagy eldszeretettel viseltette s melynek oly páratlan mestere volt.

A Bem-szobor leleplezése e hó 17-én fényes ünnepele lesz Maros-Vásárhelynek. Számos törvényhatóság és egyesület küld képviselőket. Az ünnepeken még Amerikából is lesz egy vendég: **Venyey Lajos** volt honvéd főhadnagy, ki az Egyesült-Államokban tűzerezedes, s e napokban érkezett hazá látogatóba. A szobrot csak e napokban állították s a talapzatot az a fölirat: „*Bem József 1848—49-iki honvéd altábornagy.*” Másik oldalán: „*Emelte a nemzet.*” Az ünnepély rendezésére kiküldött bizottság az utolsó napok alatt nagy buszúságot fejtett ki. A polgárság pedig a vendégek ellátására versenyez egymás közt. Knöpfler Vilmos kir. tanácsos, országgyűlési képviselő, a tulajdonát képező Transylvániában 60—80 vendég számára készített szállást. **A lembergi** egyetemi ifjúság e hó 14-én indult el s a lengyel ifjúság nevében ezüst koszorút hoz. Przymyslben találkoztak a **krakkói** egyetem küldöttségével és e hó 16-án délután érkeznek M-Vásárhelyre. A lengyel lapok vezércikkében írnak Bem tábornokról s a magyar és lengyel közös érdekekről. A szoborra Damjanich özevgy gyönyörű babékoszorut készített, melynek másfél rőfnyi széles, nemzeti színű selyem szalagjain e felirat olvasható: „*A magyar szabadságharcz hős bajnokának — Damjanics János honv. tábornok özevgye.*” A főváros is küldött díszes cserkoszorut, melynek szalagján e szavak pompáznak arany betűkkel: „*Budapest főváros törvényhatósága Bem József altábornagy emlékének.*” A koszorút Barna Zsigmond tanácsos (volt honvéd) és Márkus József jegyző vitték el.

A lengyel ifjakat, kik a Bem-szobor leleplezésére utaznak, mind a kolozsvári, mind a budapesti egyetem ifjúsága meghívja látogatásra a magok körébe. A fővárosi egyetemi ifjúság e végből meg is alakította a fogadó bizottságot. A krakkói egyetemi ifjúság következő szép levelben tudatta a budapesti és kolozsvári ifjúsággal megérkezését:

„Tisztelt Pályatársak! Kedves magyar testvéreink! Kedves kötelesegtünknek tartjuk s hazafias örömmel tudatjuk, hogy a maros-vásárhelyi Bem-szoborra az okt. 17-iki nemzeti ünnepe a lengyel ifjúság ezüst koszorút küld. 6—10 tagból álló küldöttségünk a lembergi és krakkói egyetem hallgatói közül okt. 14-én csütörtökön indul s 16-án szombaton déleln érkez meg Maros-Vásárhelyre. A közös szabadsághős iránt érzett kegyelet mellett azon magasztos eszme vonatkoztatók, hogy a lengyel részről oly gyöngéden ápolts népdalokban is megénekelj magyar-lengyel barátság óltárára áldozatot hozhassunk s veletek kedves magyar testvéreink összefoვნ, egy szívvel s lélekkel halhassuk, hogy:

„Wenger Poljak dwa bratanki
Tak do szabli, tak sklaniki,
Obaj dzielni, obaj zwawi
Niech im Pan Bóg blagostawi!”

„Magyar és lengyel jóbarát,
Harczban s pohár közt egyaránt
Vitéz, bátor mind a kettő,
Áld meg őket oh teremető!”

A kedves viszontlátásra M.-Vásárhelyen! Hazafias üdvözléssel Krakkóban, 1880. év okt. 10-én. A lengyel ifjúság nevében **Stan. Borei** olvasóköri elnök. **Lestani Gluzinskiy** olvasóköri titkár.

A lengyel ifjak fogadtatására a sárospataki kollegiumból egy küldöttség **Legénye-Mihályig** elébök utazott. E hó 14-én érkezett meg a lengyelek **Sátor-alja-Ujhelyre**, hol nagy ovációkkal üdvözölték őket. A tüzoltók testületileg megjelentek az indóháznál, a tüzoltói zenekar játszott, és lengyel szónoklatok üdvözölték a vendégeket. S-Ujhelyről **Sárospatakra** mentek, s ott töltötték az éjjelt. **Kolozsvárra** e hó 16-án kora reggel várták őket.

Gr. Teleki Sándor ezredes, a szelleműs író, nagyobb külföldi utazásra készül, meglátogatni régi jó barátait, Kossuthot, Hugo Vikort, Garibaldit. E látogatásairól az „Egyetértés”-nek fog tárczaközleményeket írni.

* **A közelebb elhunyt gr. Mikes János**nak lapunk mult heti számában közölt életrajza említett tesz arról a nem mindennapi körülményről is, hogy **huszonnyegen** voltak testvérek, három (és nem két) fia s huszonegy leány. A testvérek közül más csak kettő él: **Szabó Lajosné**, és özv. gróf **Teleki Jánosné**, gróf Teleki Sándor ezredes özvegye.

Az új lövésznyitár megnyitása iránt nagy érdeklődés nyilvánul a fővárosi körökben. A lovarezylet

elnöke gr. Károlyi Gyula meghívta a királyi párt is. A jockey-klub a megnyitás előtt, vasárnap déleln nagy menetben, fogatok hosszú során, trombitás mellett indul el a kaszinó elől a sugárúton végig a városligetbe, onnan a versenytérre. A verseny 2 óra-kor kezdődik. A program ez: kétévés verseny ötezer frank díj aranyban, (melyre tizenhat nevezés történt); St. Leger háromévesek számára, kétezer forint (36 nevezés); mezei gazdák versenye; Ritter-díj harmadfélszáz arany (öt nevezés); akadályverseny, ezer forint (hat nevezés). A második futtató nap e hó 19-ike. Csak jó időre van szükség, s nincs kétség, hogy nagy sokaság jelenik meg az érdekes látványon, melynek színtere most közvetlen a város mellett van, s nem választja el a Rákos portengere.

A trónörökös menyegzőjének napja most már véglegesen február 15-ikére lévén téve, Budapest hatósága is elhatározta, hogy megüli e napot és a részletes tervezet megállapítása végett bizottságot alakított. A belga királyi pár és Stefánia hercegnő már február 10-én Bécsbe érkeznek. Az ünnepelegyek az egybekelés előtt tartatnak meg; mert az új pár a febr. 15-én az augusztusnap templomában tartandó esküvő után Schönbrunnba megy, s néhány napig ott marad. A bécsi nagykereskedők és a nagyiparosok bizottságot küldöttek ki pompás nászajándék megrendelésre végett. Egy szekrényt akarnak készíttetni, a melynek fölkapján aquarell-képek ábrázolnak jeleneteket a trónörökös életéből. A mű kivitelét husz kitűnő művészre bízták; az egész ajándék 100,000 frtba kerül.

Toldy Ferencz hamvainak elhelyezése a díszes sírbolt alá e napokban fog megtörténni, miután az emlékoszlop már föl van állítva.

Rómer Flóris már utban van hazafelé Lisszabonból, hol az udvar sok kitüntetésben részesíté; kалуza a hazánkbeli származott Gersey lovag és kir. kamarás volt, ki — Portugáliában született fiával együtt — jól beszél magyarul.

A Petőfi szülőházát Kis-Körösn f. hó 17-én vasárnap veszi át az írók és művészek társaságának bizottsága. E ház, hol a nagy költő született, tudvalevőleg közadakozásból vásároltatott meg jelenlegi tulajdonosától, egy öreg házaspártól, ki holtig a házában lakhat, s rá felügyelni tartozik. A ház vételára 800 ft. Az átvétellel megbízottak (Jókai Mór, Szana Tamás, Komócsy József és Feleki Miklós) f. hó 16-án hajón s azután kocsikon mennek Kis-Körösrre, hol a lakosság vendégei lesznek. Másnap történik a hivatalos átadás, melyen Jókai Mór beszédet mond, Komócsy pedig alkalmi költeményt szaval.

Levél Ázsiából. Újfalvy hazánkfia, a ki a francia kormány megbízásából, mint egy tudományos expedició vezetője Közép-Ázsiába ment, a magyar földrajzi társasághoz szept. 25-ről kelteve érdekes levelet intézett. A levél az omski postán volt feladva. Az expedició egyenesen Taskendbe akart menni, minthogy azonban a postai forgalom Orenburg és Taskend között nagyon rossz, Kelet-Szibérián kellett átmennie. Az expedicióban részt vesznek Bonvalot és Capus, az első topografai fölveletek, az utóbbi a geologiai és paleontologiai vizsgálatokat eszközli. Újfalvy reméli, hogy okt. végére Taskendben lesz s utazásának eredményéről tudósítani fogja a földrajzi társaságot.

Halálozások.

Elhunytak a közelebbi napok alatt: **BARTÓFFY ANDRÁS**, Nagy-Rőcze polgármestere, érlyes hazafi, ki sikerrel küzdött a felvidéki panszlávizmussal ellen, 74 éves korában. — **SÁGHY SÁNDOR**, Vasmege központi árvászkének alapos képzettségű ülnöke, 29 éves korában Szombat helyen, fiatal özevgyet hagyva maga után. — **BOLA JÁNOS**, Vasmege volt főszolgabírája, 75 éves korában, Kis-Czellben. — **SÁRKÁNY IMRE**, a pesti lovaregylet titkárának s a „Vadász és Verseny-lap” szerkesztőjének, Sárkány Ferencnek édes atya 80 éves korában Budapestben. — **NÁMÉSSY**, volt Érsekud, Székesfehérvár egyik legtevékenyebb polgára, a takarékpénztár elnöke, kit mély részlet kisért sírjába. — **LITERÁTI Bányay István**, a magyar insurgens nemese egyik tagja, becsült polgár, 88 éves korában Deesen. — **WINKLER FERENCZ**, B-Gyula közelebbi élelt gyógyszerész 60 éves korában. — **BUCHNOLZ EDE**, a nemzeti színház zenekarának tagja. — **HUZELLA MÁTYÁS**, derék kereskedő, N-Váradon 80 éves korában. — **PAP ANDOR**, kolozsvári postaküldő, 19 éves korában. — **SPÓDAI STÉBERT EDE**, pénzügymin-

